

KURTÁN ZSUZSA – SILYE MAGDOLNA

A SZAKNYELVI OKTATÁS A MAGYAR
FELSŐOKTATÁS RENDSZERÉBEN

2006 JÚNIUS

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
  - 1.1. A szaknyelvoktatás fogalma, főbb jellemzői
  - 1.2. Szükségletelemzés: nemzetközi és hazai kitekintés
2. A szaknyelvoktatás jelenlegi helyzete
  - 2.1. A szaknyelvoktatás a magyar felsőoktatás rendszerében
  - 2.2. Eredmények, összegzés
  - 2.3. Hiányosságok, összegzés
3. A nemzetiségi pedagógusképzés keretén belül folyó szaknyelvoktatás
  - 3.1. A nemzetiségi pedagógusképzés a magyar felsőoktatás rendszerében
  - 3.2. Eredmények
  - 3.3. Hiányosságok
  - 3.4. A tapasztalatok összegzése és következtetések
4. A szaktárgy idegen nyelven történő oktatása
  - 4.1. Az idegen nyelvű képzés a magyar felsőoktatás rendszerében
  - 4.2. Eredmények
  - 4.3. Hiányosságok
  - 4.4. A tapasztalatok összegzése és következtetések
5. A szaknyelvoktatás fejlesztési irányai összefüggésben a bolognai folyamattal
6. Javaslatok további fejlesztési irányokra és pályázat útján történő célzott támogatási lehetőségekre
  - A szaknyelvi képzés
  - A nemzetiségi pedagógusképzésen belül folyó szaknyelvoktatás
  - A szaktárgyak idegen nyelvű oktatása

Bibliográfia

Mellékletek

1. BEVEZETÉS

1. 1. A szaknyelvoktatás fogalma, főbb jellemzői

A szaknyelvoktatás specifikusan meghatározott idegennyelv-tanítási/tanulási folyamat. Arra irányul, hogy segítse a diákokat olyan kompetenciák kialakításában, amelyek lehetővé teszik, hogy a különböző szakmák, foglalkozások, idegen nyelven folytatott tanulmányok az általános nyelvi képzéshez viszonyítva pontosabban meghatározott tevékenységeit, feladatait végre tudják hajtani, illetve specifikus követelményeknek feleljenek meg. A szaknyelvoktatást főleg a szaknyelvhasználat kontextusa iránti érzékenység és a nagyfokú rugalmasság különbözteti meg az általános célú nyelvtanítástól.

A nyelvtanulás (így a szaknyelvtanulás is) abban különbözik a többi tantárgy tanulásától, hogy a nyelvtanulási folyamat nem csupán struktúrákba rendezett ismeretek lineáris elsajátítása, hanem belső mentális rendszer alapján működő, egyéni adottságoktól függő tevékenység. Sajátos szükségleten alapuló folyamat, amely már - az anyanyelv és esetleg bizonyos szintű idegen nyelv(ek) használata révén - meglévő tapasztalatokon alapul. Ezen tapasztalatokon belül kiemelt jelentőségű a szakmai tapasztalat, a szakismeretek, a szaktudás. Lényeges jellemző, hogy a nyelvtanuló idegennyelv-tudásának szintje és kognitív fejlettségi szintje különböző lehet. A szaknyelv tanulása pedig már feltételezi, hogy a tanuló az általános célnyelvet megfelelő szinten ismeri. A szakmai háttér ismerete eltérhet az idegennyelv-tudás szintjétől. További fontos jellemző, hogy a tanulási cél – a nyelv használata – egyben eszköz is a cél eléréséhez. Ezért van különleges jelentősége annak, hogy minél több alkalmat biztosítsunk a szaknyelvet tanulónak a nyelv mielőbbi használatára.

1. 2. Szükségletelemzés: nemzetközi és hazai kitekintés

A szaknyelvoktatás elemzéséhez, tervezéséhez és hatékony megvalósításához nemzetközileg is alapvetően fontosnak tartott *oktatáspolitikai döntések, felmérések* szükségesek, mint például: milyen idegen nyelvek ismerete szükséges a társadalmi gazdasági igények, nemzetközi kapcsolatok tükrében? Milyen összefüggések vannak a szaknyelvhasználati igények és a képzési célok, a követelmények, valamint a teljesítmény mérése, értékelése között? Hogyan valósul meg a különböző képzési szinteken a munkaerőpiac által szükségesnek tartott kompetenciák fejlesztése? Mi a feltétele annak, hogy a felsőoktatási intézmények különböző képzési szintjeiről kibocsátott hallgatók képesek legyenek az elvárt szakmai tevékenységeket megfelelő hatékonysággal ellátni anyanyelvükön kívül idegen nyelv(ek)en is? Hogyan járulhat hozzá a szaknyelvoktatás a képzés eredményességéhez és hatékonyságához?

NÉHÁNY RELEVÁNS ADAT EURÓPAI UNIÓS VIZSGÁLATOKBÓL

Az Európai Unió dokumentumainak alapfilozófiájában explicit módon az elsőbbséget élvező célkitűzések között jelenik meg **a gazdasági tér megnyitása, a munkaerő piaci lehetőségekhez való korlátozás nélküli és egyenlő jogú hozzáférés és ezen célok elérésének pénzeszközökkel való támogatása**. E két prioritás összehangolása azonban számos problémát, olykor látszólagos vagy valós önellentmondások feloldásának feladatát is magában rejti. Nem megkerülhető például az érintkezés (kommunikáció) közös nyelvének problémaköre, vagyis annak a ténynek a kezelése, hogy **a nyelvileg és kulturálisan sokszínű munkaerőpiac** – éppen sok-nyelvűsége miatt – a szereplők többsége által elfogadott közös kommunikációs eszköz, a rendszerint lingua francaként illetett nyelv használatát teszi szükségessé. A megelőző évtizedek fejlődése úgy hozta, hogy ez a szereplők többsége által elfogadott nyelv ma az angol nyelv, amit az anyanyelvként vagy idegen nyelvként legtöbbször által használt nyelvek százalékos megoszlása is alátámaszt: az angol nyelvet az EU lakosságának 51%-a, németet 32%-a, a franciát pedig 26%-a¹. Nem vitás, hogy a hazánkhoz hasonlóan kevesek által beszélt anyanyelvű országok munkavállalói számára akár a gazdasági túlélést jelentheti a többség által beszélt nyelvek ismerete. Sőt, a felmérések szerint egyre kevésbé elegendő az angol mint lingua franca ismerete, már ma is követeli a piac egy második idegen nyelv ismeretét. Ez a nyelv legtöbb esetben a német, illetve a francia. A jelenlegi tény viszont az, hogy az *Eurobarometer* adatai szerint a megkérdezett magyar lakosság 58%-a egyetlen idegen nyelvet sem beszél (bennünket ezen a negatív listán csak az írek, az angolok és az olaszok előznek meg, ami anyanyelvük státusza miatt akár érthető is).

Tényként kezelhető továbbá, hogy a nyitott közös munkaerő piac logikus következményeként a **nyelv használatának célja, céljai áttrendeződtek**. Ezen a munkaerő piacon az általános értelemben vett idegennyelv-ismeret már nem elegendő, sokkal inkább a munkavégzési céloknak megfelelő struktúrájú nyelvi tudásszerkezetre van szükség, melynek megléte a munkavállalót előnyökhöz juttatja, hiánya pedig kirekesztheti a versenyből. Miként az *Eurobarometer* friss elemzéséből kitűnik (1. ábra), a 2001-ben még listavezető turisztikai nyelvhasználati cél elsőbbsége az EU felnőtt lakossága körében 2006-ra jelentősen megcsappant (11%-kal esett vissza), nagymértékben növekedett viszont (6% illetve 9%-kal) az üzleti és a munkavégzési célú nyelvhasználat aránya. Cseppet sem meglepő módon, több mint duplájára nőtt azoknak a száma, akik a nyelvet külföldi tanulmányok folytatásának céljából tanulják. A nyelvtanulás és nyelvtudás célból eszközzé válásának illetően

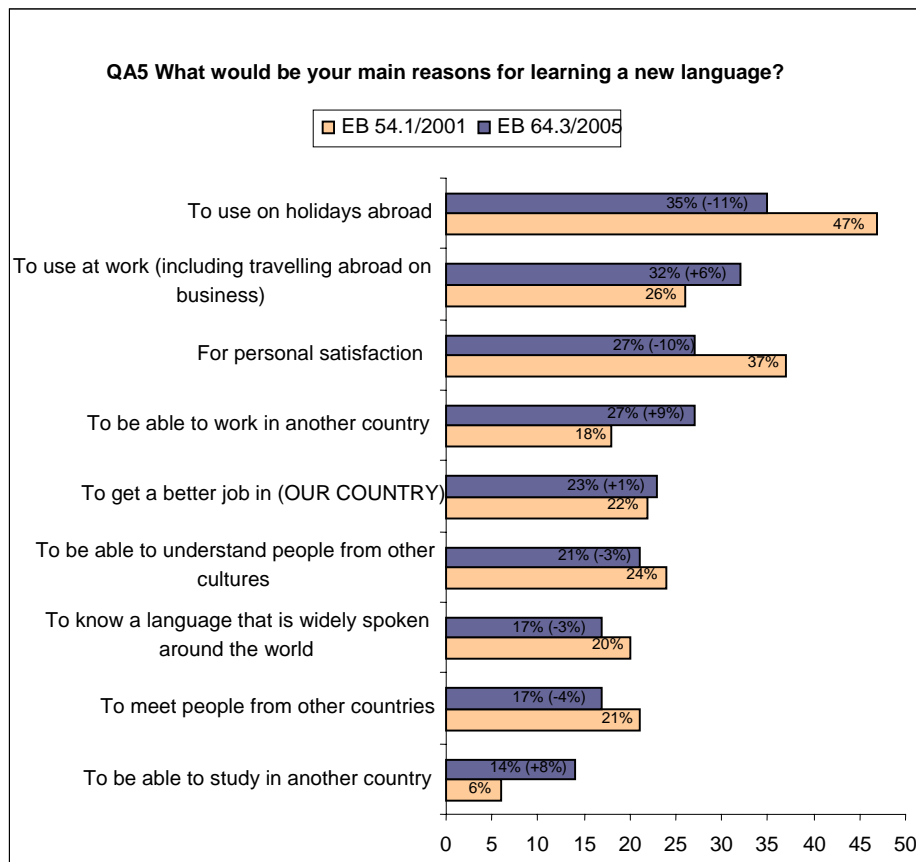
---

¹ Forrás: *Europeans and their Languages*. 2006. Eurobarometer

megvalósulása ugyanakkor sajnálatos hozadékkal is jár, ugyanis több, a nyelvtudást klasszikusan motiváló, de nem pragmatikus cél láthatóan háttérbe szorult: a személyes ambíció és tudásvágy, a más kultúrák és emberek megismerésének célja 3-4%-os visszaesést mutat. (Ez utóbbit összevetve a kulturális és nyelvi sokszínűség uniós prioritásával leszögezhetjük, hogy vannak e téren tennivalók.)

1. ábra

Milyen céllal tanul idegen nyelvet?

Forrás: *Europeans and their Languages*. 2006. Eurobarometer

Az *Eurobarometer* elemzése arra is rávilágít, hogy a nyelvtanulást leginkább hátráltató három tényező az időhiány (34%), a motiváció hiánya (30%) és a nyelvtanulás költségei (22%). Igen jelentős (67%) az egyetértés a megkérdezett felnőtt lakosság körében ezért a tekintetben, hogy a nyelvtanulásnak politikai prioritást kell élveznie.

A fiatalok nyelvtanulási céljairól készített vizsgálat tovább finomítja a képet. Az elemzésnek ez a szegmense azt mutatja, hogy a fiatalok 73%-a tanulja a nyelvet munkalehetőségeinek jobbítása céljából, 38%-ukat pedig a nyelv globális státusza motiválja. (Lásd még az 1. és 2. Mellékletet)

1. Összegzés

A közös Európa soknyelvű munkaerő piacán a munkavállalónak nem általában nyelvtudásra, hanem az általános nyelvi ismeretek, készségek és képességek szaknyelvi ismeretekkel és készségekkel valamint interkulturális ismeretekkel és kommunikációs készségekkel bővített, a nyelvhasználati céloknak megfelelő kompetenciákká szerveződött együttesére van szüksége.

Az *Európa Bizottság* egy munkacsoportjának jelentése szerint² az Európai Unió országainak többségében a közoktatás nem képes elégséges nyelvi felkészítést biztosítani ahhoz, hogy a fiatalok magas szintű produktív nyelvi kompetenciákat sajátítsanak el és alkalmassá váljanak a nyelv használatára. Ennek legfőbb okát a jelentés abban látja, hogy a nyelvtanulóknak nincs kellő lehetőségük arra, hogy akár célnyelvi környezetben, akár szaktárgyaik tanulása során nyelvtudásukat mint eszközt kipróbálják, és emiatt a tanulásban demotiválttá válhatnak. A munkacsoport javaslata szerint a hatékonyságot a kontakt órák számának növelésével, célnyelvi területre szervezett csereprogramokkal, a szakmai tartalom nyelvoktatásba való beépítésével és tanári továbbképzésekkel lehet növelni. Hozzátehetjük azonban, hogy a korosztály életkorbeli és képzettségi szintbeli sajátosságai miatt ezek hozadéka is véges.

2. Összegzés

Hazai viszonyainkra is értelmezve kijelenthetjük, hogy **a közoktatás egy bizonyos határon túl nem képes hatékonyan résztvenni a fiatal munkaerő idegennyelvi és interkulturális kulcskompetenciáinak kialakításában, azaz egy határon túl illetékessége megszűnik, és nem tud kellő hatékonysággal hozzájárulni a munkaerő nemzetközi versenyképességének biztosításához. Kulcsfontosságú szerep hárul ezért a közoktatásra épülő, a soknyelvű munkaerő piac igényeit kielégítő célorientált szaknyelvi felkészítésre, végső soron a nyelvnek a szakmai tartalomba való integrálására a felsőoktatásban.**

NÉHÁNY RELEVÁNS ADAT HAZAI VIZSGÁLATOKBÓL

A szaknyelvoktatás fontosságát számos magyarországi - igen alapos és sokrétű - igényfelmérés és szükségletelemzés hangsúlyozza. Az Európa Tanács nemzetközi programjához kapcsolódó országos középiskolai és felsőfokú szaknyelvoktatási igényfelmérésre a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Munkaügyi Minisztérium és a USIS megbízásából és közreműködésével 1991-1993 között került sor. A rendkívül részletes és sokirányú elemzés

---

² Implementation of „Education and Training 2010” Work Programme. „Improving Foreign Languages Learning” http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/language-learning_en.pdf

összegzésként a szaknyelvoktatás tervezésére, tananyagok fejlesztésére és a szaknyelvtanárképzésre vonatkozó következtetések és ajánlások születtek (Teemant et al 1993). A magyar egyetemek idegen nyelvi lektorátusainak helyzetét tárta fel az a felmérés, amely 1993-ban a Magyar Rektori Konferencia felkérésére készült (Abádi Nagy 1997), továbbá a szaknyelvi oktatás több területére tér ki a Magyarország nyelvoktatás-politikai profilját bemutató országjelentés (Európa Tanács Nyelvpolitikai Főosztály Strasbourg, Oktatási Minisztérium, Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya Budapest, 2002-2003). Valamennyi összegzés és ajánlás rámutat a szaknyelvoktatás komplex összefüggéseire, a fejlesztendő területekre (tanterv- és tananyagfejlesztés, pedagógusképzés). Az elért eredmények ellenére ezek közül több megállapítás és ajánlás még ma is érvényesnek tekinthető, és figyelembe veendő a szaknyelvoktatás fejlesztésekor.

Egy 2001-ben lezárt, a British Council koordinálásával végzett nem reprezentatív hazai szükségletelemzés a felsőfokú szaknyelvoktatás iránti elvárásokat, a pályakezdő szakmai értelmiségi munkavállalók és munkaadók nyelvtudással való elégedettségét és a nyelvhasználat iránti szükségleteket vizsgálta³. A vizsgálat alábbi általános megállapításai segítenek az angol szaknyelvi felkészítés hatékonyságának megítélésében:

- (1) A fiatal munkavállalók csak részben elégedettek saját nyelvtudásukkal, ami arra enged következtetni, hogy felkészítésük jelenlegi rutinja korrekcióra szorul.
- (2) A munkavállalók napi nyelvhasználati szükségleteiből kiindulva arra következtethetünk, hogy munkájuk során nem egy-egy izolált készségre, hanem a nyelvi ismeretek és készségek komplex egységére van szükségük.
- (3) A munkavállalók különösen fontosnak tartják a professzionális nyelvi készségek, a kultúraközi kommunikációs⁴ és az elektronikus idegen nyelvi kommunikációs készségek meglétét, de egyúttal hiányosnak tartják ilyen irányú felkészültségüket.
- (4) A munkavállalók és munkaadók praktikus, kreatívan használható nyelvtudást látnak kívánatosnak, ami arra hívja fel a figyelmünket, hogy felkészítésükben közelebb kell hozni az osztálytermi munkát és a valós környezet kínálta nyelvfejlesztési lehetőségeket.

---

³ Noble, H. (szerk) (2000): *Language Skills for European Union Accession. A Baseline Study of current market needs and provision in Hungarian institutions of higher education.* (Feketéné Silye, M. – Nagy, É. – Noble, H. – Sárdi, Cs. – Veresné Varga, T.) A British Council belső anyaga. Kézirat

⁴ *Professzionális nyelvi készségeken* azoknak a szakmai életben nélkülözhetetlen nyelvi készségeknek az együttesét értem, melyek segítségével illetve adaptálásával elláthatók a sok-kultúrájú közegben végzett munka olyan feladatai, mint például szakmai előadások tartása, szakmai elemzések, jelentések készítése, részvétel üzleti/szakmai megbeszéléseken, tárgyalásokon, szervezési és operatív feladatok végzése.

Hasonlóképpen, a *kultúraközi kommunikációs készségek* olyan feladatok elvégzésére készítene fel, mint szakmai dokumentumok fordítása, szakmai megbeszélések tolmácsolása, napi társalgás munkatársakkal, telefonálás, levelek/faxok írása/olvasása, elektronikus kommunikáció, és a mindehhez nélkülözhetetlen szociokulturális kódok ismerete és alkalmazása.

(5) A nyelvtanárok, a munkavállalók és a munkaadók nyelvhasználati szükségletekről alkotott véleménye több ponton eltér, ami arra utal, hogy a nyelvi felkészítő programok gyakran rugalmatlanok, a valós alkalmazói szükségleteket nem kellő mértékben veszik figyelembe.

(6) Az előző pontból adódóan a nyelvi felkészítés az egyes tanulócsoportok speciális szükségletei szerint általában nem kellően fókuszált, az egyes készség- és ismeretfejlesztések aránya gyakran esetleges.

(7) Következésképpen a tanári felkészítés nem kellőképpen hatékonyan és nem kellően koncepciózusan megy elé a prognosztizálható gazdasági, társadalmi igényeknek, jóllehet ezekről a tanárok többségének vélhetőleg többé-kevésbé világos fogalmi vannak.

(8) A szaknyelv tanári képzésnek, továbbképzésnek országos szinten súlyos hiányosságai vannak.

Tanulságos a szükségletelemzésnek az a pontja, amely a munkavállalókat kérdezte meg arról, hogy milyen típusú, nyelvhasználatot igénylő feladatokat látnak el *gyakran* vagy *rendszeresen* napi munkavégzésük során. A válaszok alapján az alábbi – a fenti általános megállapításokat alátámasztó – rangsor állt össze:

2. ábra

A “gyakran/rendszeresen” végzett feladatok rangsora
(munkavállalók és munkaadók)

Munkavállalók	Munkaadók
1. Kapcsolattartás külf. partnerral	1. Kapcsolattartás külf. partnerral
2. Team munka EU-ban	2. Nemzetközi képzés
3. Nemzetközi képzés	3. Team munka EU-ban
4. EU dok. értelm., készítése	4. Pályázatok, tenderek írása
5. Pályázatok, tenderek írása	5. EU dok. értelm., készítése
6. Jogi dokumentumok kezelése	6. Az EU app. való kapcsolattartás
7. Az EU app. való kapcsolattartás	7. EU delegációk fogadása
8. EU delegációk fogadása	8. Jogi dokumentumok kezelése

Forrás: F. Silye, M. (2004): *A szaknyelvoktatás és a szaknyelvi tudást felhasználók igényeinek elemzése és megjelenítése egy angol szaknyelvoktatási program-modellben*. PhD. doktori disszertáció. Kézirat

A három legnagyobb gyakorisággal végzett tevékenység alapján azt a pedagógiai következtetést vonhatjuk le, hogy a munkavégzők többségének feladataik ellátásához jó professzionális nyelvi készségekre, kultúráközi kommunikációs készségekre, kritikai nyelvi készségekre és nyelvi

kreativitásra mindenképpen szüksége van (hasonló készségeket igényel a többi feladat végzése is, de ezek gyakorisága kisebb vagy kevesebben végzik).

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara 2003-ban felmérést készített a gazdasági szféra pályakezdők felkészültsége iránti elvárásairól (3. ábra). A vizsgálat széles spektrumú volt, több szempontot vett sorra, végezetül összegezte és rangsorolta a problémás területeket. A sorrend teljességgel igazolja a fentiekben bemutatott vizsgálati megállapításokat: az idegen nyelvi (nem is a szaknyelvi!) tudás nem megfelelő volta a gazdasági szféra által megjelölt problémák között az 1. helyen áll a főiskolát és egyetemet végzett diplomások körében. (Legalábbis elgondolkodtató egyébként a mind a négy vizsgált populációban szintén élenjáró önálló munkavégzésre való képesség hiánya is.)

3. ábra

A gazdasági szféra pályakezdők felkészültsége iránti elvárásai

A problémák fontossági sorrendje				
Hiányosságok-problémák	OKJ szakképzettséggel		Főiskolai végzettek	Egyetemi végzettek
	Érettségi nélkül	Érettséggel		
Önálló munkavégzés képességének hiánya	1.	1.	2.	2.
Gyenge szakmai gyakorlati jártasság	2.	2.	4.	4.
Munkafegyelmi problémák	3.	3-4.	7.	7.
Munkakultúra hiányosságai általában	4.	3-4.	5-6.	6.
Gyenge szakmai elméleti alapok	5.	5-6.	9.	9.
Rossz együttműködési készség	6.	7.	8.	8.
Gazdasági ismeretek hiánya	11.	11.	5-6.	5.
Számítógépes ismeretek hiánya	12.	5-6.	3.	2.
Idegennyelv-tudás hiánya	13.	8.	1.	1.

Forrás: Dr. Szilágyi János (MKIK): A gazdasági szféra elvárásai a pályakezdő diplomások tekintetében (2003)
http://www.om.hu/letolt/felsoo/palyakezdo_diplomasok_szilagyi.ppt#261,12,Slide 12

3. Összegzés

A munkaerőpiac elvárásai és a hazai pályakezdő szakmai értelmiség nyelvi felkészültsége között hiányos az összhang. A fiatalok leginkább azokat a nyelvi kompetenciákat nélkülözik, melyekre az európai soknyelvű környezetben szakmai munkájuk végzéséhez nap-mint-nap szükségük van. Az elvárások és a kompetenciafejlesztések összehangolása a szakmai felsőoktatás szaknyelvi képzésének feladata.

2. A SZAKNYELVOKTATÁS JELENLEGI HELYZETE

2.1. A szaknyelvoktatás a magyar felsőoktatás rendszerében

A 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról szabályozza a felsőoktatási intézmények működésének alapelveit. Ezen belül a 19. § (3) pontja magában foglalja, hogy „A felsőoktatási intézménynek az alaptevékenységéhez igazodóan biztosítani kell .... az anyanyelvi és idegen nyelven a szaknyelvi ismeretek fejlesztését...”.

Az egyetemi és főiskolai hallgatók nyelvtudása, nyelvismerete

Legalább egy alapfokú és középfokú nyelvvizsgálattal rendelkezik az elsősöknek több, mint egyharmada (38,6, illetve 36,9%), a legalább egy felsőfokú nyelvvizsgálattal rendelkezők aránya pedig 6,4%. Legalább két alapfokú nyelvvizsgálattal rendelkezik az elsősök 15%-a, két középfokú nyelvvizsgálattal a hallgatók 10,4%-a, két felsőfokú nyelvvizsgálattal pedig a megkérdezettek 4,9%-a. A legtöbben, a megkérdezettek 83,2%-a az angol nyelvet ismeri. Az elsősöknek 6,9%-a angol alapfokú, 30,2%-a középfokú, 4,8%-a felsőfokú nyelvvizsgálattal rendelkezik, 41,7%-a pedig csak beszéli a nyelvet, de nem rendelkezik róla papírral. A második legismertebb nyelv az elsősök körében a német, a megkérdezettek 63%-a említette, hogy tud németül. A németül tudóknak 5%-a alapfokú, 19,9%-a középfokú, 3%-a pedig felsőfokú nyelvvizsgálattal rendelkezik, 35,1%-a pedig csak beszéli nyelvet, de nem rendelkezik róla semmilyen dokumentummal. Az elsős hallgatóknak 12,1%-a ismeri a francia, 7,5%-a az olasz, 5,5%-a az orosz, 6,1%-a a latin nyelvet. A 2001/2002-es tanévben az elsősök nyelvismerete a 1997/1998-as tanévhez képest emelkedett, többen ismerik mind az angol, mind a német nyelvet, ugyanakkor csaknem felére csökkent a felsőfokú angol, illetve német nyelvvizsgálattal rendelkezők aránya. (OM)

Az adatokból látható, hogy a felsőoktatási intézményekbe felvételt nyert hallgatók idegennyelv-tudása jelentős fejlesztésre szorul ahhoz, hogy az EU-s gyakorlat szintjét elérjük (anyanyelven kívül legalább két idegen nyelv használata). Nem áll rendelkezésre adatunk arról, hogy milyen a megoszlása képzési területenként a nyelvtudást bizonyítványokkal igazoló felsőoktatásba lépőknek, és arról sem, hogy rendelkeznek-e szakmaival bővített nyelvvizsga-bizonyítványokkal. Nincs pontos képünk arról, hogy a felsőfokú szakmai tanulmányaikat megkezdő hallgatók milyen szakmai tevékenységeket és milyen szinten képesek idegen nyelven is elvégezni. Ugyancsak nincs információnk arról, hogy a hatékony felsőfokú tanulmányok végzéséhez (például idegen nyelvű szakirodalom feldolgozása, idegen nyelvű szakmai előadások, külföldön végzett részképzések, szakmai gyakorlatok, idegen nyelvű szakmai prezentációk) milyen nyelvhasználati kompetenciák állnak rendelkezésükre. Gyakorlati tapasztalatok alapján ugyanis ezeken a területeken jelentős hiányosságok mutatkoznak.

A fenti képet módosítja az a fejlemény, hogy 2005-től az érettségi vizsgák (amelyek alapján a hallgatók felvételt nyerhetnek) egyik kötelező tárgya egy idegen nyelv, amelyet alap-szinten, illetve emelt-szinten tehetnek le a hallgatók. Nem áll rendelkezésünkre részletes friss adat az utóbbi két évben sikeresen letett idegen nyelvi érettségi vizsgákról. Az idegen nyelvi érettségi szaknyelvi komponenst nem tartalmaz, ugyanakkor a 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról szabályozza, hogy kimeneti követelményként ezeket a vizsgákat is el kell fogadni az oklevél megszerzésének feltételeként.

Ritka kivételtől eltekintve, a felsőoktatási intézményeknek nincs saját képzési követelményeiknek megfelelő, a munkaerő-piaci igényekkel, valamint a felsőoktatási szakmai tanulmányi követelményekkel összhangban álló nyelvpolitikájuk, továbbá a hallgatók és az oktatók, valamint az oktatásszervezők anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciáira vonatkozó részletes fejlesztési tervük.

2.2. Eredmények

Az utóbbi években mind pozitív mind negatív értelemben radikális változások tapasztalhatók a hazai szakegyetemek nyelvtanári közösségeinek helyzetében. Egyszerre látunk példákat a lassú vagy radikális szervezeti elhalásra, a kényszerű szaktanszéki integrációkra, a szerepvésztesre, az önfeladásra és a – bár ritka – szakmai, szervezeti felívelésre. A kényszerítő gazdasági körülmények bár mindenkit sújtanak, a kivezető utat nem mindenki egyforma irányban keresi. Ahol az anyaintézmény és a nyelvtanárok között legalább minimális szinten megtörtént a szerepértelmezés, és az anyaintézmény befogadó és támogató a nyelvoktatás ügyében, ott a nyelvtanári közösségekben rendszerint megindult egyfajta szakmai erjedés, elindultak a kutatások, és elkezdődött az intézményen belüli párbeszéd a nyelvtanári feladatok újraértelmezéséről. Ennek tágabb hatásaként a közelmúltban pezsgésnek indult az élet az ország különböző szaknyelvoktatói és kutatói közösségei között is, melynek példái a következők:

- ▶ éves rendszerességgel rendezett Szaknyelvoktatási Szimpóziumok majd
- ▶ Konferenciák 2001-től kezdődően,
- ▶ a PORTA LINGUA kiadvány szaknyelvoktatási és kutatási eredményeket közreadó kötetei 2002 óta,
- ▶ A Magyar Alkalmazott Nyelvészek Egyesülete éves kongresszusainak szaknyelvi szekciókkal való kiegészülése,
- ▶ a Szaknyelvoktatók és -Kutatók Országos Egyesületének létrejötte 2004-ben,
- ▶ honlapjukon a szaknyelvoktatás eredményeit rendszerező portál kialakítása.
- ▶ Mindezekkel párhuzamosan az országban növekedni kezdett az alkalmazott nyelvészet, azon belül a szaknyelv-kutatás vagy nyelvpedagógia területén PhD tanulmányokat végzők

száma, gyarapszik a fokozattal rendelkezők aránya, egyre több igény jelentkezik szakmai fórumok szervezésére.

► 2003 és 2005 között a *Világ-Nyelv* program keretében nagyszámú olyan pályázat valósult meg, amely a felsőfokú szaknyelvoktatás és kutatás helyzetének javulása irányába hatott. (3. Melléklet)

► Az oktatás területén hosszú évek óta sikeresen működnek a szakfordító és/vagy tolmácsképző szakirányok illetve szakirányú továbbképzési szakok. Az országban hét intézmény tizenhét kara jogosult a képzés elvégzéséről szakfordítói (illetve tolmács) végbizonyítványt kiállítani. Ez a program keresett és nagy presztízsű felsőfokú szaknyelvi képzést nyújt, és mind a mai napig jelentősen növeli a fiatal diplomások elhelyezkedési esélyeit.

► Több intézmény törekszik arra, hogy nyelvi képzését a piaci igényeknek inkább megfelelő szaknyelvi kommunikációs és interkulturális tartalommal is feltöltse, vagy ilyen jellegű új, a tömegképzésen túlmutató képzési formákat alakítson ki (például: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK, Debreceni Egyetem ATC, Szent István Egyetem, Pécsi Tudományegyetem).

4.Összegzés

Az utóbbi években jelentős előrelépés történt a hazai szaknyelvi kutatások terén, ami termékenyítően hat az oktatás egészére is. Ezeket az alulról szerveződő rendkívül kedvező tendenciákat nem szabad elhalni hagyni, ellenkezőleg, mint jó gyakorlatot kiemelt oktatáspolitikai feladatként kellene kezelni. A szaknyelvi kutatásokat, a kutató műhelyek létrehozását éppen úgy támogatni szükséges, mint a szaknyelvet oktató szervezeti egységek intézményeken belüli szervezeti megerősítését, akár tanszéki rangra emelését. A kutató szaknyelvoktatói közösségek megerősítése ugyanis elengedhetetlen lépés abban a folyamatban, amely a hazai szakmai felsőoktatás európai rangjának emeléséhez, a szakma+nyelv integrációhoz és az idegen nyelvű képzések számának és színvonalának növeléséhez vezet.

Hasonlóképpen támogatni kell a szakfordító/tolmács és egyéb, a piaci igényeket célirányosan kielégíteni kívánó szaknyelvi képzési programok megerősítését.

2.3. Hiányosságok

Az európai és a tengerentúli szakmai felsőoktatási intézmények többségében nagy hagyományokkal és nagy presztízzsel rendelkeznek a különböző **alkalmazott nyelvészeti** kutatások. Ezek a kutatások, illetve az alkalmazott nyelvészeti diszciplínához sorolható tárgyak (így a szaknyelvek is) oktatása szervesen beépül a szakintézmény oktatási-kutatási profiljába,

jelentős szerepet vállalva egyrészt a hallgatók anyanyelvi műveltségének, másrészt idegen nyelvű szaknyelvi és akadémiai nyelvi kompetenciáinak fejlesztésében. Sajnálatos módon a legtöbb magyarországi felsőoktatási intézmény struktúrájában nem találjuk meg ezt a diszciplínát, bár reménykeltő törekvések láthatók. Az alkalmazott nyelvészeti diszciplína hiányának legfőbb oka a szakegyetemeken a nyelvi képzésért felelős szervezetek (lektorátusok) szerepének 40 évre visszatekintő mindannyiunk által ismert sajátságos értelmezése. Ez a szerepértelmezés a nyelvtanárokat egyfajta idegen testként kezelte, valójában nemigen tudta – olykor nem is akarta – őket a saját rendszerében elhelyezni, befogadni. Okolhatók azonban maguk a nyelvtanárok is, hiszen kivételes esetektől eltekintve nem is keresték annak a módját, hogy saját szerepüket meghatározzák, definiálják azokat a területeket és feladatokat, ahol és amelyekkel szervesen be tudnak épülni a szakmai felsőoktatás rendszerébe. Mindezek tetejébe, vagy talán éppen ezen okoknál fogva szinte jellemző módon jó ideig nem kapcsolódtak be a tudományos életbe, ami tovább erősítette kizártságukat, de legalábbis kizártság érzésüket. Azok, akik tudományos fokozatot szereztek, túlnyomó számban a bölcsészettudományi egyetemekre eveztek át, otthagya a szakegyetemeket.

Az előzőekben már felsorolt számos pozitívum ellenére a szaknyelvoktatás helyzetének összképe a szakmai felsőoktatásban némileg ellentmondásos. Nem tapasztalható ugyanis következetes konvergencia a szaknyelvi tudás fontosságának a mutatók tükrében való (akár stratégiai szintű) elismerése és a szaknyelvi képzés intézményes rendszerének operatív oktatáspolitikai támogatása között. Ennek jelei a következők:

► A Felsőoktatási Törvény (19.§ 3. pont) előírja a felsőoktatási intézményekben a szaknyelvi képzést, ugyanakkor nem szabályozza, intézményi hatáskörben hagyja annak időkereteit és követelményeit. (Friss statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, de egy 2000-ben készült felmérés szerint az intézmények mindössze 36.4%-ában biztosítottak a hallgatók számára szaknyelvi képzést, a térítésmentes felkészítés döntően (63.6%) általános nyelvi volt, legjellemzőbb módon 3-nál több féléven át.⁵ Tapasztalati úton szerzett adatok szerint ez utóbbi tekintetében a jelenlegi helyzet ennél általában rosszabb.)

► Élve intézményi szabadságával és finanszírozási okokra hivatkozva (a képzési normatíva ugyanis újra nem nevesíti a nyelvi képzésre fordítandó hányadot) az utóbbi években több intézmény megkurtította (kénytelen volt megkurtítani) a szaknyelvi képzésre szánt időt⁶ és/vagy nem szerepelteti kritérium-feltételként a szervezett szaknyelvi képzésben való részvételt.

► Több intézmény csökkentette (csökkenteni kényszerült) a szaknyelvoktatás személyi feltételrendszerét: nyelvtanárokat bocsátott el, megszüntette a nyelvoktatási egységeket, vagy

---

⁵ Az Oktatási Minisztériumból nyert adat

⁶ Empirikus adatokon nyugvó megállapítás, országos statisztikai adatok sajnos nem állnak rendelkezésre.

beolvasztotta őket a szakmai tanszékekbe, ahol feladataik körvonalazatlanok.⁶ Ez a tendencia határozottan szembe megy a felsőfokú szakemberképzés – oktatás-stratégiai szinten egyébként elismert – hazai érdekeivel.

► A lineáris képzés alapképzési szakainak képzési követelményrendszere csak a diplomaszerzés illetve záróvizsgára bocsátás nyelvvizsga (rendre általános nyelvi) feltételeit tartalmazza (4. Melléklet), de semmilyen ismeretterületen nem jelöli meg az idegen nyelvi (főként nem a szaknyelvi) tanulmányokat, az elsajátítandó idegen nyelvi kompetenciákat.⁷ Bár a felsőoktatási törvény előírja az intézmények számára a szaknyelvi képzés biztosításának kötelezettségét, e követelménynek eleget tesz az is, ha a képzésre szánt idő heti két óra egy féléven át, ami nyilvánvalóan minden hatásfok nélküli idő-, pénz- és energiabefektetés. Így előfordulhat, hogy az a kimeneti követelménynek megfelelő nyelvvizsgával tanulmányait elkezdő hallgató, akit nem hajt a nyelvvizsga bizonyítvány megszerzésének kényszere, az egy félév teljesítése után semmilyen formában nem fejleszti tovább nyelvtudását. Így, mire diplomáját megszerzi, nemhogy nem gyarapodott észrevehetően a korábban megszerzett nyelvtudása a szakterülete gyakorlásához szükséges szaknyelvi ismeretekkel és kompetenciákkal, de általános nyelvi ismeretei is jelentősen megkoptak. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ebben az esetben a munkaerő piac számára hátrányos helyzetű diplomásokat képeztünk.

► A már akkreditált mester szakok esetében semmivel sem jobb a helyzet, itt sem jelenik meg semmilyen ismeretterületen a nyelvi kompetenciák iránti elvárás, sőt maga a nyelvi képzés sem.⁷ Érthetetlen továbbá, hogyan történhet meg az, hogy a nyelvi kimeneti feltétel egyetlen képzési terület (Nemzetvédelmi és katonai képzési terület) kivételével ugyanaz a nem szakmai középfok C típusú nyelvvizsga, ami az alapszakokon is volt (4. Melléklet). Az előző pontban idézett példa esetében ez azt jelenti, hogy az alapképzésbe KF C nyelvvizsgával érkező hallgató akár úgy is szerezhethet mester szakon diplomát, hogy a teljes képzési idő tíz félévében mindössze 30 óra szaknyelvi képzésben volt része. Hogyan várjuk ettől a hallgatótól, hogy képes legyen az idegen nyelvű képzésbe vagy külföldi részképzésbe bekapcsolódni? És milyen esélyekkel indul a nemzetközi munkaerő piacon? Milyen meritési bázist biztosítunk így a doktori képzés számára? Nem áll-e fenn annak az esélye (vagy inkább veszélye), hogy tehetséges, ám nyelvtudásuk továbbfejlesztéséhez kellő anyagiakkal nem rendelkező fiatalok hátrányba kerülnek vagy kiszorulnak a versenytérből?

---

⁷Az oktatási miniszter 15/2006. (IV. 3.) OM rendelete az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről

5. Összegzés

A szaknyelvi képzés jelenlegi gyakorlata hiányosságokkal és ellentmondásokkal terhelt. Miközben a felsőfokú képzés oktatás-stratégiája a bolognai folyamatban meghatározott elvárások teljesítését célozza, operatív szinten „kijti kezéből” annak egyik kardinális feladatát, nevezetesen a nyitott európai képzési környezetben az ismeretekhez való hozzáférés és a munkaerő piacra való bejutás egyenlő esélyének megteremtéséhez deklaráltan szükséges (szak)nyelvi ismeretek és kompetenciák kialakításának mindenki számára való biztosítását.

A képzés linearitásából és tudományterületi besorolásának anomáliájából fakadóan törést szenved a *szakfordító/tolmács* képzés eddigi jó gyakorlata, jövője egyelőre rendezetlen.

3. A NEMZETISÉGI PEDAGÓGUSKÉPZÉS KERETÉN BELÜL FOLYÓ SZAKNYELVOKTATÁS

3.1. A nemzetiségi pedagógusképzés a magyar felsőoktatás rendszerében

Az oktatás ügye – mindenekelőtt az oktatás általános színvonala és az azt garantáló személyi- és tárgyi feltételek megléte – általában is a legfontosabb társadalmi kérdések közé tartozik, ugyanakkor kiemelt fontossággal bír a nemzeti és etnikai kisebbségek esetében, hiszen a kisebbségi oktatás olyan kulcsfontosságú, mondhatni stratégiai feladat, amely a szó szoros értelmében meghatározhatja egy-egy kisebbségi közösség fennmaradását, identitásának megőrzését. A nemzetiségi oktatás egyik elsődleges célja az anyanyelvi ismeretek elmélyítése, illetve fejlesztése (nyelvoktató programok), továbbá a nyelvismeret színvonalával szoros összefüggésben a különböző tantárgyak, ismeretek anyanyelven történő oktatása (kétnyelvű kisebbségi oktatás). A nemzetiségi oktatás tehát értelemszerűen speciális feltételeket igényel, hiszen az ebben részt vevő pedagógusoknak – a nemzetiségi nyelven kívül – el kell sajátítaniuk az idegen nyelven való oktatás képességeit is.

A Nemzetiségi Etnikai Kisebbségi Hivatal által összeállított, a 2003/2004. tanévre vonatkozó adatsor alapján elmondható, hogy 361 óvodában nemzetiségi nyelvű nevelés, 418 általános iskolában nemzetiségi nevelés-oktatás is folyt. Jelenleg nemzetiségi középfokú oktatást 32 középfokú intézmény biztosít. A legutóbbi felmérés szerint 11 926 gyermek részesül cigány kulturális nevelésben is az óvodában, 207 iskolában pedig cigány kisebbségi program szerint is oktatnak 27 250 tanulót. A cigány kisebbségi oktatás megjelenik 18 középfokú intézményben is, összesen 1981 tanuló részvételével. Ha ehhez hozzátesszük azt, hogy a 2003/2004. tanévben 135 települési önkormányzat kért 140 közoktatási intézményre kisebbségi kiegészítő fenntartói támogatást, akkor egészen nyilvánvalóvá válik, hogy bár a kisebbségi kulturális autonómia fogalmilag elképzelhetetlen kisebbségi önkormányzatok által fenntartott nevelési-oktatási és kulturális intézmények nélkül, a kisebbségi nevelést-oktatást is ellátó intézmények döntő többségének a fenntartói nem a kisebbségi, hanem a települési önkormányzatok. (NEKH).

A pedagógusképzés területen a képzési ág az óvodapedagógus, illetve a tanítóképzés. A nemzetiségi óvodapedagógus- és tanítóképzés 2006 szeptemberéig *önálló szak volt*. 2006 szeptemberétől, a bolognai képzési rendszerben, a felsőoktatási törvény értelmében *szakirány lett*. Mindkettő nemzetiségi szakiránnyal, összesen 190, illetve 240 kredittel. Ebből a műveltségterületi és a nemzetiségi szakirány kreditszáma mindössze **36 kredit**, az óraszám alacsony. A felsőoktatási törvény a 94. §-ban a tanári munkakörben foglalkoztatottakra előírja az óraszámot, amely óraszám azonban az idegen nyelvi képzési feladatok ellátására vonatkozik, és nem kizárólag az úgynevezett kontaktórákra. Mindez az óraszám arányának alakulásának kedvezőtlenebb képét mutatja.

A korábban kiadott külön oklevelek helyett a jövőben betétlapot kapnak az oklevéllel a végző hallgatók. A nemzetiségi tanítóképzésben részt vevő hallgatók képesítést kapnak a kisebbségi nyelven történő szaktárgyak tanítására. Ez a környezetismeret, az ének és a testnevelés oktatására vonatkozik a magyarországi nemzeti kisebbségek iskoláiban.

Az idegen nyelvek oktatásának szükségességéről és fontosságáról vallott nézeteket tükrözi, hogy az idegen nyelvek oktatását a törvény önálló paragrafusban (19.§) jeleníti meg. Ugyanígy az Európai Unió nyelvpolitikai célkitűzéseit megvalósítandó fogalmazza meg az oklevél megszerzésének idegen nyelvi tudás minimum feltételét (62.§). A 62. § azt is kimondja, hogy a képzési és kimeneti követelmények, melyek miniszteri rendeletben jelennek meg, a minimumnál szigorúbb feltételt is megállapíthatnak, azaz a szakmának megfelelő idegen nyelvi tudást kell az oklevél feltételeként számon kérni. Továbbá a 125. § az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásokat sorolja fel, amelyek között szerepel az oklevél megszerzéséhez szükséges vizsga, azaz a nyelvvizsga is.

A hallgatók nemzetiségi tanítónak képzése az adott kisebbség nyelvén folyt és teljes mértékben kimerítette (és jelenleg a szakiránnyal kimeríti) a szaknyelvi képzés fogalmát, jóval alacsonyabb óraszámmal. A hallgatók a szak összes részdiszciplináját célnyelven tanulják, hangsúlyosan a Nemzetiségi ismeret / Néprajzot, a kisebbség irodalmát és gyermekirodalmát, valamint a képesítési és kimeneti követelményekben meghatározott tárgyak szakszókincsét, valamint tanításának szakmódszertanát.

A 2006. évig a végzett nemzetiségi tanítók nehézség nélkül helyezkedtek el tanítói munkakörben. Néhány budapesti iskola nemzetiségi nyelven, illetve nyelvet tanító osztályokkal, célirányosan alkalmazta a nemzetiségi tanítóképzésben végzett diplomásokat.

3.2. Eredmények

A magyar közoktatási reformmal egy időben a *Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve* és a *Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve* bevezetésével megindult a nemzeti és etnikai kisebbségi oktatás tartalmi megújítása is. A közoktatási törvény előírásainak megfelelően készültek el a kisebbségi nevelést, oktatást végző intézmények nevelési, pedagógiai programjai.

► A közoktatási törvény 1999. évi módosítása a kisebbségi oktatás esetében 10%-al megnövelte a tanulók heti kötelező óraszámát. Ugyancsak a nemzetiségi oktatás pozícióit erősítette a törvénymódosítás a 8 + 4-es iskolaszervezet visszaállításával.

► A közismereti tantárgyak kerettanterveivel egy időben kezdődött el a kisebbségi nyelv és irodalom, illetve a népismeret kerettanterveinek kidolgozása. A munkát az összes érintett

kisebbség oktatási szakembereiből álló Kisebbségi Kerettanterv-bizottság irányította. A munkaanyagokat – melyek a cigány népismeret kivételével a kisebbségek nyelvén készültek – a pedagógusok és az érintett országos kisebbségi önkormányzatok széles körben megvitatták és véleményezték. Elkészültek és két nyelven (a cigány népismeret kerettanterveinek kivételével) megjelentek a szerb anyanyelv és irodalom, továbbá a német, a horvát, a szlovén, a román, a szlovák anyanyelv és irodalom, illetve népismeret, valamint a cigány népismeret kerettantervei.

► Az oktatási intézményekkel korábban nem rendelkező kisebbségek közül elkészültek és megjelentek a bolgár, a görög és ruszin nyelv- és irodalom, illetve népismeret részletes követelményei. Erre és a közoktatási törvény kiegészítő kisebbségi oktatásra vonatkozó rendelkezésére alapozva megteremthetők a feltételek e kisebbségek esetében is az anyanyelvi oktatás közoktatásba történő átvezetéséhez.

► Az Országos Kisebbségi Bizottság közreműködésével lezárult az anyanyelv és irodalom oktatásához szükséges tankönyvek felülvizsgálata, és elkészült e tankönyvek fejlesztési terve.

► A korábban kialakult struktúrák, és az új dokumentumok szabályozását figyelembe véve az **alapfokú** kisebbségi nevelés és oktatás az alábbi formákban valósul meg. Nyelvoktató formák: kétnyelvű forma; anyanyelvű óvoda, illetve tannyelvű iskola; cigány kisebbségi nevelés-oktatás. Az országban kisebbségi **középfokú** oktatás tizenkilenc tannyelvű, illetve kétnyelvű, tizenhárom nyelvoktató középiskolában, cigány kisebbségi oktatás pedig tíz középfokú oktatási intézményben folyik.

► Megtörtént az ország különböző felsőoktatási intézményeiben önálló kisebbségi tanszékek vagy tanszéki csoportok programjainak akkreditációja. Kétoldalú egyezmények alapján a kisebbségi tanszékek többségénél anyaországi lektor segíti az oktató munkát. A kétoldalú egyezmények alapján több kisebbségnek lehetősége van ösztöndíj igénybevételére anyaországi képzésben, részképzésben való részvételhez. 2001-2002-ben az oktatási tárca kiemelten támogatta a kisebbségi pedagógusok továbbképzését, különösen a népismereti oktatásra való felkészítést.

► Az Oktatási Minisztérium **pályázatot** hirdetett akkreditált és szakirányú kisebbségi **pedagógus-továbbképzések**, valamint **anyaországi továbbképzések** megvalósításának támogatására.

I. Nemzeti kisebbségek pedagógus-továbbképzései

A pályázat célja: a hazai kisebbségi oktatásban résztvevő pedagógusok nyelvi-módszertani, ill. a kisebbségi népismeret oktatását segítő akkreditált és szakirányú továbbképzések megvalósításának támogatása a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló, a 185/1999. (XII.13.) Kormányrendelettel módosított 277/1997. (XII.22.) Korm. rendelet 5. §. (2)

bekezdés b) pontja szerint az anyaországban népismeret, valamint az anyanyelven oktatott szaktárgyak oktatásával összefüggő, illetve nemzetközi szerződések alapján megvalósuló kisebbségi pedagógus-továbbképző programok megvalósításának segítése. A pályázók köre: pályázhatnak az akkreditált és szakirányú nemzeti kisebbségi pedagógus-továbbképzést szervező felsőoktatási intézmények, illetve minden jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező társulása, továbbá az egyéni vállalkozók (ha a tevékenységi köre erre feljogosítja), amennyiben a 277/1997. (XII.22.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében meghatározott eljárás keretében megadott engedéllyel rendelkezik. kétoldalú egyezmény alapján az anyaországban vagy a célnyelv szerinti országban továbbképzést szervező országos kisebbségi önkormányzatok, kisebbségi társadalmi szervezetek.

II. Cigány (roma) tanulókat oktató pedagógusok továbbképzése.

A pályázat célja: a cigány kisebbségi oktatásban résztvevő pedagógusok számára romológiai, a romák helyzetét bemutató ismeretek biztosítása. A pályázók köre: pályázhatnak az akkreditált romológiai ismereteket nyújtó pedagógus-továbbképzést szervező jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező társulásaik, továbbá az egyéni vállalkozók (ha a tevékenységi köre erre feljogosítja), amennyiben a 277/1997. (XII.22.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében meghatározott eljárás keretében megadott engedéllyel rendelkezik.

► A nemzetiségi oktatás reformjával egyidejűleg vetődött fel a kétnyelvű, illetve a tannyelvű oktatás részéről szinte minden kisebbséget érintően a **közismereti tantárgyakat kisebbségi nyelven oktató pedagógusok iránti fokozottabb igény**. Így az elmúlt időszak egyik legfontosabb feladata lett – a kisebbségi nyelv- és irodalom szakos tanárok, illetve nemzetiségi óvodapedagógusok és tanítók képzése mellett – a közismereti tantárgyakat a kisebbség nyelvén oktató pedagógusok **szaknyelvi képzésének és továbbképzésének** a biztosítása.

► A kisebbségi pedagógusképzésre – a lakosságszámból adódóan, a német nyelvterület kivételével – jellemző az alacsony hallgatói létszám, ebből adódóan a képzőhelyeken az átlagosnál magasabbak a fajlagos költségek. Ezért a tárca a kisebbségi szakok magasabb finanszírozási csoportba sorolásával segítette a képzési feladatok ellátását, továbbá sor került nemzetiségi kiegészítő normatíva bevezetésére is.

► Ezen túlmenően 2003-ban az Oktatási Minisztérium 150 millió forintos kerettel meghívásos **pályázatot** írt ki a nemzetiségi tanszékek, illetve tanszéki csoportok **működési feltételeinek** konszolidációjára, illetve **szaknyelvi programok kidolgozására és indítására**. A pályázat keretében 10 felsőoktatási intézmény 21 nemzetiségi pedagógusképzést, illetve romológiai képzést biztosító tanszéke 110 millió forint támogatásban részesült. A szerkezetbe épített céljellegű támogatást az intézmények személyi és tárgyi fejlesztésére, a szaknyelvi alap- és

továbbképzés programjainak az előkészítésére és megvalósítására, valamint a romológiai képzés fejlesztésére használhatják fel folyamatosan. Ennek segítségével az intézmények nemzetiségi, illetve szaknyelvi jegyzeteket és oktatói segédanyagokat készítettek. Kulturális rendezvények és tanfolyamok sora valósulhatott meg, és lehetővé vált jelentős tantervfejlesztési munka is, amely a közismereti tárgyak szaknyelvi oktatásának és a szakmódszertani modulok alapjául szolgál. Az infrastrukturális fejlesztésnek köszönhetően vehettek birtokukba nyelvszakos hallgatók Multimédiás Központot, amely a számítógépes nyelv- és szaknyelvoktatás megvalósulását tette lehetővé.

► A kétoldalú egyezmények alapján biztosítottak az **anyaországi nyelvi-módszertani továbbképzések** az anyanyelv- és irodalom szakos tanárok, és többségében a tanítók és óvónők számára. A pedagógus-továbbképzésről szóló 277/1997. (XII.22.) Kormányrendelet 5. §. (2) b) pontja szerint a pedagógusok kötelező továbbképzésébe beszámítható az anyaországi továbbképzés is. Ennek eredményeként néhány nemzetiségi pedagógusképző helyen szaknyelvi kollégiumokat indítottak az alapképzésben résztvevő pedagógusjelöltek, illetve szakirányú továbbképzést a gyakorló pedagógusok számára. Ennek egy formája például a Pécsi Tudományegyetem és az ELTE német nyelvterületen (Bayern, Baden-Württemberg) megvalósított egy szemeszteres, valamint három hetes gyakorlati képzési modulja, amelynek keretében célnyelvi használatra és nyelvfejlesztésre, mikrotanításra, és önálló tanítás megvalósítására nyílik alkalma a hallgatóknak.

► A kisebbségi nyelven oktató gyakorló pedagógusok **szaknyelvi képzésének** biztosítása céljából nyilvános pályázatot is kiírt a tárca 35 millió forintos kerettel, a beérkezett pályázatokra 5.974,- eFt támogatást tudtak biztosítani. Lényege, hogy a pályázaton résztvevő felsőoktatási kisebbségi tanszék vagy országos kisebbségi önkormányzat az anyaországi felsőoktatási intézménnyel kötött közvetlen megállapodás alapján, a kétnyelvű vagy tannyelvű nemzetiségi iskolában közismereti tantárgyat kisebbségi nyelven oktató gyakorló pedagógusok számára, szemeszterenként legalább 40 óra elméleti képzést és 40 óra anyaországi hospitációt biztosítson.

► A pedagógusképző intézményekben foglalkoztatott, **anyaországokból érkező lektorok**, valamint a közoktatásban foglalkoztatott vendégtanárok tevékenysége rendkívül hasznos a kisebbségi nyelvek, illetve az anyanyelven oktatott tantárgyak oktatása szempontjából. Azokban a közoktatási intézményekben, ahol sikeresen bonyolítanak le vendégtanári programokat, az anyanyelvi oktató-nevelő munka színvonala látványos eredményeket hoz.

► Az **anyanyelvi értelmiségképzés** a kétoldalú egyezmények alapján az anyaországok felsőfokú intézményeiben történik magyar állami ösztöndíjjal, a Magyar Ösztöndíj Bizottság által meghirdetett ösztöndíj-pályázatban meghatározott feltételek szerint, az egyes országok fogadókészsége mértékében. Az ösztöndíjak teljes-, rész-, illetve doktorandusképzésre

nyerhetőek el, minden szakirányban. E lehetőségek – amellet, hogy objektív módon nélkülözhetetlenek a kisebbségi lét szempontjából –, ösztönzőleg hatnak a kétnyelvű és az anyanyelvű, főként középfokú oktatásra.

► A **roma értelmiségképzést** – a közalapítványi ösztöndíjak mintegy kiegészítéseképpen – a Minisztérium oly módon segíti, hogy szemeszterenként meghirdetett nyilvános pályázat keretében támogatást nyújt a költségtérítéses képzésben résztvevő, hátrányos helyzetű roma hallgatók számára.

► A kisebbségi önkormányzatok intézményfenntartóvá válásának több – egymással összefüggő, illetőleg egymástól függetlenül létező – feltétele van. Ezek közül a feltételek közül kell kiemelni az államnak azt a feladatát, amely a kisebbségek anyanyelvű és anyanyelvi oktatására (az anyanyelvű pedagógusok képzésének, továbbképzésének biztosítására) vonatkozik. Ide tartozik természetesen az államnak az a kötelezettsége is, hogy támogassa a kisebbségek anya-, illetve nyelv-országából érkező oktatók magyarországi vendégtanári alkalmazását, a kisebbségi oktatáshoz a tankönyvek megjelentetését, a taneszközök előállítását is. A támogatási rendszer feltétele az, hogy az átvevő kisebbségi önkormányzat a helyi önkormányzatokkal azonos jogcímen és feltételekkel igényelhesse a hozzájárulásokat és támogatásokat, illetve részt vehessen minden olyan pályázaton, amelyet a helyi önkormányzatok részére írnak ki. A rendszerrel szemben továbbá elvárásként fogalmazható meg, hogy az intézményfenntartásra vállalkozó kisebbségi önkormányzatok igényelhessék az ún. „fenntartói kiegészítő támogatást” és az új intézményt alapító országos önkormányzatok a kiegészítő támogatás mellett pályázati úton elérhető többlet-költségvetési támogatási igényüket is érvényesíthessék.

► **Oktatói kutatások** folytak és folynak ma is [az anyagi feltételek hiánya erőteljesen lassítja a munkálatokat] a közoktatásban tanított tárgyak hatékonyságával kapcsolatban. Hangsúlyosan a környezetismeret tantárgy tanításának módszereiről, az egy-, ill. kétnyelvűség alkalmazásáról a tanítási órákon, a nyelvi váltásról, a meglévő tankönyvek használhatóságáról illetve a megfelelő tankönyvek hiányáról.

3.3. Hiányosságok

► A NAT kerettantervének ajánlásával szemben – lásd **idegennyelv-oktatás kezdése** a 4. osztálytól – az Európai Unió tagállamai a korai idegennyelv-oktatás bevezetése mellett voksoltak. Ausztriában 2003. szeptember elsejétől kötelező jelleggel az általános iskolák első osztályában megkezdik az első idegen nyelv tanítását, Németországban pedig az egyes tartományok döntése alapján 2003-ban és 2005-ben már több tartományban bevezetésre került a korai nyelvoktatás illetve több tartományban kísérleti jelleggel. Meglepő, hogy Magyarország

ellentétes tendenciát mutat, amikor nekünk hagyományaink, tapasztalataink vannak a korai nyelvoktatásról, ráadásul képzett pedagógusok állnak rendelkezésre a korai nyelvoktatás megvalósítására.

► A tankönyvkínálat területén magas a hiányosságok százalékos aránya. Nincsen elegendő jó színvonalú **célnyelven írott tankönyv**. A szerencsésebb eset a Németországban kiadott könyvek használata, mert azok szövege autentikus, ugyanakkor nem veszik figyelembe az adott ország nyelvi sajátosságait, aminek következtében a tanítónak nagyon sok idő és energia ráfordítással kell felkészülnie az órákra. A másik választás, elkerülendő a NAT gátló hatását, hogy nem nyelven, hanem a nyelvet tanítják az iskolákban, magas óraszámban.

► Hiányoznak a **kvalifikált anyanyelvű tanítók, tanárok**, mind a köz- mind a felsőoktatásban. Ahol vannak, ott sem mindig sikerül átlátniuk és figyelembe venniük az ország nyelvi, kulturális sajátosságait, ill. szokásait.

► A **kutatások továbbfolytatása** fontos lenne, mert jótékony hatását perspektivikusan a közoktatásban tudnák hasznosítani és ezzel együtt, remélhetőleg az általános iskola alsó tagozatos tantárgyainak tanítását színvonalasabbá tenni. Hiányzik a pályázási lehetőség, mely korábban elindította ezt a vizsgálódási folyamatot.

► A nemzetiségi óvodapedagógus és tanítóképzés kizárólag abban az esetben éri el célját, ha a képzésben résztvevő **hallgatók nyelvtudásának színvonalát** az intézménybe kerülésük előtt **mérhetnék**, és a korábbihoz hasonlóan, ha a **szak/szakirány óraszámát** – az idegen nyelven folyó képzés miatt – legalább a korábbi 800 órára **emelnék**. Egyszerűen azért, hogy az általános iskolák alsó tagozatán idegen nyelven tanítók megbízható, használói szaknyelvtudással rendelkezzenek. A jelenlegi tantervi óraszám ezt nem teszi lehetővé és a törvény szövege sem tesz „engedményeket” óraszám tekintetében.

► Bármely szaknyelvi képzési területen aszinkron jelenség figyelhető meg. A készségfejlesztés nem egyszerre történik a nyelvi képzéssel. Vagyis valamiféle felemásságot lehet tapasztalni a képzési területen.

► Az angol kéttannyelvű tanítók képzése iránt az érdeklődés rendkívül nagy, de ennek a típusú képzésnek **nincsen törvényi háttere**. Egyetlen rendelkezés sincsen, mely lehetővé tenné ennek a képzésnek legalább szakirány jellegű megvalósíthatóságát.

3.4. A tapasztalatok összegzése és következtetések

► A nemzetiségi és kisebbségi többnyelvű oktatásban, valamint a pedagógusképzés keretein belül számos olyan kedvező eredmény született, amelyek figyelemre méltóak az EU gyakorlatban kívánatos többnyelvűség kialakítása, továbbá a szaknyelvoktatás és a szaknyelv fejlesztésében részt vevő oktatók képzése és továbbképzés szempontjából is. Az elért eredmények, kedvező tapasztalatok széleskörű megismerésére van szükség, ami hozzájárulhat a hatékony módszerek elterjesztéséhez.

► A bővülő intézményközi kapcsolatok, illetve az egyre gyakoribb diák- és tanárcsere-programok a szakmai nyelvoktatás alapjául szolgálnak, támogatásuk a jövőben is kívánatos.

► Értékelni kell, hogy az anyaország nyelvi-módszertani továbbképzései, szaknyelvi képzései, ezek tapasztalatai és eredményei hogyan járulnak hozzá a hazai nemzetiségi, kisebbségi, a többnyelvű oktatás fejlesztéséhez, és hogyan hasznosíthatók a tapasztalatok más képzési formákban.

► A két tannyelvű és a tartalomalapú oktatás eddigi jó tapasztalatainak továbbfejlesztése és elterjesztése érdekében értékelést kellene készíteni a nemzetiségi, etnikai kisebbségi oktatás főbb program jellemzőiről (tanterv- és tananyagfejlesztés, a programok megvalósítása, hatékonysága, bevétele, hatása).

► A középiskolai tartalomalapú képzésre, valamint a nemzetiségi pedagógus feladatkörök ellátandó középfokú szaknyelvoktatásra, a szaktárgyak idegen nyelven történő oktatására való felkészítés esetleges, intézményesen nem megoldott, ezért hatékony támogatásra szorul.

► Kívánatos az esetlegesen létrejött pedagógus továbbképzési programok tapasztalatainak széleskörű megismertetése, a többnyelvű oktatás pedagógiáját, a programok megvalósítását középpontba helyező jó gyakorlat elterjesztésének támogatása.

► A tankönyv- és tananyag-ellátottságot, annak hatékonyságát elemző kutatások eredményeire építve a képzési formáknak megfelelő tananyagokat kell készíteni.

► A képzési formákban részt vevő pedagógusoknak szakmódszertani képzéseket és továbbképzéseket kell biztosítani, amelyek keretében tudatosíthatják, valamint a gyakorlatban kipróbálhatják a szakmai tartalmak idegen nyelven történő elsajátításának nyelvhasználati követelményeit, a tanítási-tanulási tevékenységeknek megfelelő nyelvhasználati módszereket.

4. A SZAKTÁRGY IDEGEN NYELVEN TÖRTÉNŐ OKTATÁSA

4.1. Az idegen nyelvű képzés a magyar felsőoktatás rendszerében

Az idegen nyelvű képzés - általános megfogalmazás szerint – olyan oktatás, amelyben a tannyelv egy idegen nyelv. Mind a nemzetközi, mind a hazai felsőoktatási intézmények egyre növekvő számban kínálnak idegen nyelvű (angol, német, francia, egyéb) képzést is a különféle csere- és együttműködési programok keretében. A teljes jogú partnerség érdekében lényeges a magyar felsőoktatási intézmények számára, hogy hallgatóik mobilitásának ösztönzése mellett készen álljanak – azonos arányban – külföldi hallgatók fogadására is.

A hazai és külföldi felsőoktatási intézmények közötti átjárhatóságot kredit-ekvivalencia egyezményekkel is biztosítják, és egyre több intézmény tervezi idegen nyelvű programjainak bővítését. A 2005/06. tanévben 17 magyarországi felsőoktatási intézmény kínált összesen 156 idegen nyelvű programot 66 szakterületen. A programok megoszlása a képzési szintek szerint a következő: alapképzés (Bachelor) 27 %, mesterszintű képzés (Master) 41 %, doktori képzés (PhD) 32 %. Ez az arány figyelemre méltó, és a korábbi évekhez képest növekvő tendenciát mutat⁸.

A magyarországi felsőoktatási intézményekben az idegen nyelvű képzés⁹ indításának legjellemzőbb **célja** a *nemzetközi hallgatóság* bevonása, ennél kisebb arányban a hazai hallgatóság oktatása. E szempontból eltérés mutatkozik az egyetemi és a főiskolai szintű képzés között. Míg az egyetemi képzésben erősen dominál a nemzetközi hallgatóság bevonásának célja, a főiskolai képzésben a hazai hallgatóság bevonása a jellemzőbb. Ha a magyarországi adatokat az elérhető külföldi (Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország) eredményekkel vetjük össze, látható, hogy a *nemzetközi hallgatóság* megnyerése az elsődleges cél mindenütt, továbbá fontosságot tulajdonítanak mind a külföldi, mind a magyarországi programokban az *interkulturális kommunikáció, a nyelvtanulás elősegítésének*.

A vizsgált külföldi intézményekben a kurzusok jelentős többsége *nemzetközi csereprogram része*, míg ez az arány jóval alacsonyabb a hazai képzésben. A külföldi intézményekben kiugróbban jellemző a *fejlődő országokkal való együttműködés* is.

Megfigyelhető tendencia külföldi egyetemeken (például Hollandia), hogy a kétfokozatú képzés magasabb szintjén erősítik és kiterjesztik az angol nyelvű képzést, míg az alsóbb fokozatú képzésben az elsősorban hazai hallgatók intenzív felkészítése folyik arra, hogy később bekapcsolódhassanak az idegen nyelvű programokba.

---

⁸ Come and Study in Hungary 2005, Kurtán 2006

⁹ Kurtán 2004

Az idegen nyelvű oktatási formának különös sajátossága, hogy a kommunikáció túlnyomórészt nem a képzés résztvevőinek anyanyelvén folyik. Igen alacsony azoknak a hallgatóknak az aránya, akiknek az anyanyelve egyben a képzés *nyelve* is.

A programokban a közösen használt idegen nyelven folytatják a képzéshez kapcsolódó *tevékenységeket* (előadás, szeminárium, gyakorlati foglalkozás, diplomatéma vezetése, konzultáció és egyéb idegen nyelvű tevékenység) nagy arányban és jelentős időtartamban. Az idegen nyelvű diskurzus legfontosabb jellemzője, hogy a jelentés megértése érdekében az anyanyelven folytatott oktatáshoz képest minőségileg eltérő módon folyik a kommunikáció a résztvevők (oktatók és hallgatók) között. Az idegen nyelv használata befolyásolhatja a közvetített tartalom mennyiségét és minőségét, az oktatási stílust, az oktatók és a hallgatók tanítási illetve tanulási stratégiáit

A magyar és az idegen nyelvű képzés között jelentős különbségek vannak, amelyek az idegen nyelv tannyelvként való használatára vezethetők vissza. Ezek szakmai-tartalmi, nyelvi-kommunikációs, pedagógiai, interkulturális, valamint szervezési szempontok alapján csoportosíthatók. A különbségeket a programok tervezésekor és megvalósításakor – néhány kivételtől eltekintve – sem a hazai, sem a külföldi intézmények nem veszik kellő mértékben figyelembe.

A nemzetközi hallgatóság együttes oktatása esetén igen fontos, hogy a többnyelvű, többkultúrájú résztvevők (mind a külföldi, mind a magyar hallgatók esetében) interkulturális nyelvi kompetenciájának fejlesztésére is jusson lehetőség. A nyelvhasználati kompetenciával és didaktikai készségekkel együtt jelentős hangsúlyt kap a multikulturális kommunikációra való képesség is. A fenti képességek és készségek azonban nincsenek automatikusan jelen mindössze azáltal, hogy a képzés idegen nyelven folyik.

Az idegen nyelvű képzés hatékonyságát akadályozó nyelvhasználati problémák mutatkoztak úgy a külföldi, mint a hazai magyar anyanyelvű hallgatóknál. Komoly problémákat a válaszadók ugyan csak alacsony, de mégsem elhanyagolható arányban jeleztek, amelyek az idegen nyelvű tanulmányok során végzett tipikus nyelvhasználati tevékenységekhez kötődnek: vitákban való részvétel, szóbeli előadások, előadások megértése, olvasás, kommunikáció az oktatókkal, dolgozatok, diploma írása. Nagy arányban utaltak arra, hogy még a nyelvtudásuk alapján kiválasztott magyar és külföldi hallgatóknak is van problémája az előadások megértésében, és – jellemző módon – a produktív, elsősorban szóbeli nyelvhasználathoz kötődő idegen nyelvű tevékenységekben.

Figyelemre méltó, hogy még a képzés nyelvét anyanyelvként használó hallgatóknak is problémát jelent a szakmai konvenciók alapján folytatott tanulási tevékenységek végzése (tudományos írásművek elkészítése), interkulturális különbségek értelmezése.

4.2. Eredmények

- ▶ A magyar felsőoktatási intézmények által kínált idegen nyelvű programok vonzóak a nemzetközi és hazai hallgatóság számára.
- ▶ Az elismerten hatékony programok növelik a magyar felsőoktatás presztízsét, és növelik a versenyképességet a hallgatók megszerzéséért folytatott nemzetközi erőfeszítésekben.

4.3. Hiányosságok

- ▶ Nem minden felsőoktatási intézmény dolgozott ki saját fejlesztési tervével összhangban álló nyelvpolitikát a képzési profiljának megfelelő nyelvhasználati követelményekre vonatkozóan.
- ▶ Megfelelő intézményvezetési támogatás hiányában nem indíthatók idegen nyelvű képzések, amelyek többletmunkát jelentenek az oktatóknak és az adminisztrációs személyzetnek, oktatásszervezőknek.
- ▶ Az idegen nyelvű képzés intézményi szabályozása, elismertetése nem mindenütt történt meg.
- ▶ Az anyanyelvi nevelésre való felkészítés hiányzik a nem magyar szakos pedagógusok képzési programjaiból. Kapcsolatot kell teremteni a szaktárgyak oktatására felkészítő pedagógusképzésben a szakmai tartalmaknak megfelelő tevékenységek, valamint az ezek elvégzéséhez szükséges anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciák kialakítása között.

4.4. A tapasztalatok összegzése, következtetések

- ▶ A nemzetközi versenyképesség érdekében a felsőoktatási intézmények készüljenek fel arra, hogy minél több idegen nyelvű programjuk felajánlható legyen a magyar, valamint a külföldi hallgatók számára is. Jelenleg kevés a csereprogramok aránya, holott az várható, hogy a jövőben viszonyossági alapon fogadják külföldön a magyar hallgatókat.
- ▶ A jelentős többletmunkát igénylő idegen nyelvű képzési programok csak megfelelő intézményvezetési támogatással valósíthatók meg hatékonyan.
- ▶ A magyarországi idegen nyelvű képzésben már sok jó tapasztalat halmozódott fel, amelynek a megosztása hasznos lehet minden intézmény számára.
- ▶ Célszerű, hogy az intézmények - az angol nyelvű programokon kívül -, lehetőség szerint bővítsék az oktatási nyelvek körét.
- ▶ Az idegen nyelvű tartalom elsajátítás együtt jár a nyelvhasználat fejlődésével is. Ennek figyelmen kívül hagyása azt jelenti, hogy nem aknázzuk ki teljesen ezen specifikus képzési forma lehetőségeit.

► A programok tervezésekor nyelvfejlesztési célt is ki kell tűzni, mivel csak ezáltal kerül fókuszba a tananyagok és az oktatás tartalmának megértését akadályozó nyelvi problémák létezése.

► A magyarországi felsőoktatási intézményekben vizsgált idegen nyelvű képzési programok résztvevőinek (oktatók, hallgatók) döntő többsége számára a képzés nyelve nem anyanyelv, hanem idegen nyelv, amelynek nyelvhasználati következményei jelentősen befolyásolják a programok megvalósítását. E hatásokat célszerű a programok tervezésekor figyelembe venni.

► A magyar és az idegen nyelven folyó szakemberképzés között lényeges különbségek vannak, amelyek nyelvi-kommunikációs, pedagógiai és interkulturális különbségekre vezethetők vissza. E területeken specifikus kompetenciákra van szükség a képzés hatékonysága érdekében, amelyeket ugyancsak célszerű figyelembe venni a programok tervezésében.

► A programok teljes időtartama során szem előtt kell tartani, és tudatosítani szükséges az idegen nyelv tannyelvként való használatának következményeit. Ehhez segítséget nyújthatnak az idegen nyelvet (szaknyelvet) oktató és kutató csoportok azáltal, hogy nyelvpedagógiai – didaktikai módszerek alkalmazásával oktatási (tanítási és tanulási) stratégiákat dolgoznak ki, és ajánlanak fel a különböző programokhoz.

► A nyelvi problémák megoldása érdekében modulszerű nyelvfejlesztő programok széles választékát kell kidolgozni és biztosítani mind a hallgatók, mind pedig az oktatók és oktatásszervezők számára, hogy a nyelvfejlesztésre igényt tartók segítséget nyújtó forrásra találjanak.

► Célszerű növelni azokat a lehetőségeket, amelyekkel a többnyelvű, többkultúrájú résztvevők jelenléte nyelvfejlesztési célokra használható ki.

► A külföldi hallgatók kapjanak lehetőséget a magyar nyelv és kultúra szervezett formában történő megismerésére.

► Kívánatos, hogy az idegen nyelvű képzésben részt vevő magyar hallgatóknak is lehetőségük legyen a magyar nyelvhasználat fejlesztésére.

5. A SZAKNYELVOKTATÁS FEJLESZTÉSI IRÁNYAI ÖSSZEFÜGGÉSBEN A BOLOGNAI FOLYAMATTAL

A következőkben vázaltszerűen soroljuk fel a II. Nemzeti Fejlesztési Terv Oktatásfejlesztési Programjával összhangban a szaknyelvoktatás, ezzel együtt a nemzetiségi pedagógusképzés, valamint a szaktárgyak idegen nyelvű oktatására felkészítő pedagógusképzés kívánatos főbb fejlesztési irányait, majd ismertetjük részletezett javaslatainkat (6. pont).

5.1. Az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése

- A szaknyelvoktatás, a nemzetiségi pedagógusképzés, a szaktárgyak idegen nyelvű oktatására felkészítő pedagógusképzés tervezése, megvalósítása és fejlesztése a képzési ágazatok munkaerő-piaci szükségleteinek, valamint a tanulmányok nemzetközi szinten végzett igényeinek felmérése alapján.
- A kompetencia alapú oktatás támogatása (szaknyelvi tanulási stratégiák fejlesztése, önállóságra való felkészítés, a tudásgazdaság által igényelt képességek fejlesztése).
- Az érettségi vizsga, az államilag és nemzetközileg elismert nyelvvizsgák, szaknyelvi vizsgarendszerek, valamint a felsőfokú tanulmányokhoz, továbbá a munkavállaláshoz szükséges nyelvhasználati követelmények összefüggéseinek felmérése.

5.2. Az oktatás, képzés eredményességének és hatékonyságának növelése

- Átfogó szaknyelvi mérési, értékelési és minőségfejlesztési rendszerek fejlesztése: a Közös Európai Referenciakerettel összhangban álló szakmai vizsgarendszerek, nyelvhasználati követelmények értékelése, harmonizáció.
- A felsőoktatási intézmények szaknyelvoktatásának tanárai számára hazai és külföldi továbbképzések.
- A hazai szaknyelvoktatás, nemzetiségi pedagógusképzés, valamint a szaktárgyak idegen nyelvű oktatására felkészítő pedagógusképzés hatékonyságát segítő reformok kidolgozásának és bevezetésének támogatása közös európai alapelvek alkalmazásával.

5.3. A szaknyelvoktatás tanulási formáinak bővítése, új tanulási formák elterjesztésének ösztönzése

- Oktatási és képzési infrastruktúra fejlesztés.
- Az interkulturális oktatás fejlesztése.

5.4. A tudományos kutatások támogatása, az eredmények elismerésének erősítése

- Értékelések, elemzések készítése a jó szaknyelvoktatási, pedagógusképzési gyakorlatról.
- A szakmai képzési követelményeknek megfelelő tevékenységek nyelvhasználati követelményeinek elemzése anyanyelven és idegen nyelven, a szaknyelvi kutatások stratégiai összehangolása.

6. JAVASLATOK TOVÁBBI FEJLESZTÉSI IRÁNYOKRA ÉS PÁLYÁZAT ÚTJÁN TÖRTÉNŐ CÉLZOTT TÁMOGATÁSI LEHETŐSÉGEKRE

Amennyiben szigorúan ragaszkodnánk a (szak)nyelvoktatás bolognai folyamat szerinti értelmezéséhez, akkor egyetlen koherens egységként kellene kezelnünk a *felsőfokú szakképzés*, az *alapképzés*, a *mesterképzés* és a *felsőfokú szakirányú továbbképzési szakok*, sőt a *doktorképzés* szaknyelvi felkészítésének folyamatát, pedagógiai és gazdasági/társadalmi szempontok szerint meghatározva minden egyes képzési szakasz sajátos nyelvi igényeit és nyelvpedagógiai szempontrendszerét. E dolgozat illetékessége azonban nem ilyen tág, arra korlátozódik, hogy a teljes lineáris egység két szakaszának, az *alap- és mesterképzés* szaknyelvi felkészítés további irányának meghatározására tegyen javaslatot. Rögtön a kezdetekkor le kell szögeznünk, hogy a felvázolandó javaslat arra törekszik, hogy miközben a bolognai elveket szem előtt tartja, figyelemmel legyen a hazai helyzet sajátosságaira, közülük is a korábbi pontokban kiemelt területekre, valamint arra, hogy a magyar nyelvi környezet döntően homogén. A homogenitás ebben az értelemben azt jelenti, hogy mind a hivatalos, mind a lakosság döntő többsége által beszélt nyelv a magyar, nem jellemző rá nagyszámú különböző nyelvű és kultúrájú közösségek együttélése. Nem szorul magyarázatra, hogy a nyelvi képzés tervezése szempontjából ez markáns különbséget jelenthet azokhoz az országokhoz képest, amelyekben a nyelvhasználatot a két- vagy többnyelvűség jellemzi. Jelentősen befolyásolja a hazai szaknyelvi képzés szervezését, továbbá az a becsült adat is, hogy a felsőfokú tanulmányait kezdő fiataloknak belépéskor mindössze legfeljebb 30%-a rendelkezik legalább középfokú C típusú nyelvvizsgával, és – sajnos – ez sem szükségszerűen tükrözi használható nyelvtudásuk tényleges szintjét.

A szaknyelvoktatás fejlesztési irányainak kijelölésére tett javaslat bemutatása előtt érdemes megnéznünk, hogy e tekintetben mi napjaink gyakorlata néhány EU tagország bolognai folyamat jegyében szervezett képzésében.

AZ EURÓPAI UNIÓS GYAKORLAT

Első és legfőbb megállapításunk, hogy az EU régebbi tagállamaiban a nyelvoktatás és a szaknyelvoktatás kérdése szinte kivétel nélkül az idegen nyelvű képzéssel kapcsolatban jelenik meg. A Maastrichti Egyetem kiadásában 2003-ban megjelent tanulmánykötet¹⁰ a skandináv országok idegen nyelvű képzéseit elemzi és ezzel összefüggésben hasznos információkat tartalmaz a tőle elválaszthatatlan nyelvi felkészítés tekintetében is. Súlyos problémákat vet fel ugyanis, és további vizsgálatra javasol eddig nem kellően feltárt kérdéseket. Például: az idegen

¹⁰ van Leeuwen, Ch.–Wilkinson, R. (eds) (2003): *Multilingual Approaches in University Education: Challenges and Practices*. Uitgeverij Valkhof & Talencentrum Universiteit Maastricht

nyelven való tanulás hatása a tanuló céltartalmi teljesítményére és a nyelvi fejlődésére; a szakmai tanárok és a diákok nyelvi, pedagógiai és stratégiai felkészítése az idegen nyelven való tanulásra; az idegen nyelven való tanulás helyének kijelölése a lineáris képzési folyamatban; a nyelvi felkészítés célpontjai és szerkezete; a nemzeti nyelv használatának szűküléséből adódó problémák. Mivel jelen tanulmányunkban külön fejezet foglalkozik az idegen nyelvű tanulás témakörével, ezért e pontban az elemzésekből csak a *(szak)nyelvi felkészítéssel* kapcsolatos néhány, a hazai irányvonal kijelöléséhez megszívlelendő megállapítást idézünk:

► Az idegen nyelvű képzésbe bekapcsolódó hallgatókra nehezedő nyomás akkor a legkisebb, ha mind szakmai, mind nyelvi felkészültségük megfelelő. A nyomás egyaránt nő, ha számukra ismeretlen szakmai tartalommal találkoznak, vagy ha a nyelvi felkészültségük nem megfelelő¹¹.

► Az idegen nyelven való tanulás során külön nyelvi képzés nélkül is javulhatnak a receptív nyelvi készségek (comprehensible input), de ez nem elegendő az érthető output (comprehensible output) előállításához. Produktív nyelvi készségek megfelelő szintre hozásához a hallgatóknak célirányos nyelvi felkészítésre van szükségük¹¹. Azok a képzések, melyek erről nem vesznek tudomást, és a célnyelvi fejlesztést alárendelik a céltartalmi képzésnek, vagy teljességgel mellőzik azt, előbb-utóbb súlyos presztízsveszteséget könyvelhetnek el¹².

► A megkérdezett tanulók átlag 44.2%-a, míg az oktatók átlag 32.7%-a állította, hogy külön nyelvi felkészítésre van szüksége, mivel nyelvi szintje gátolja a szakmai tartalom megértésében/átadásában. Ezek az arányok magasabbak az alapképzésben (53.8% ill. 46.2%) és alacsonyabbak a mesterképzésben (38.5% ill. 23.1%), illetve az alapképzéshez hasonlóan magasak az idegen nyelvű képzésbe bekapcsolódó hazai hallgatók és oktatók körében¹².

► A hallgatók nyelvi fejlesztésének célterületei a szakmai tartalom megértését segítő *specifikus szaknyelvi* (Language for Specific Purposes, LSP), és a tanulási módszerek és stratégiák elsajátítását szolgáló *tanulmányi nyelvi készségek* (Language for Academic Purposes, AP), különös tekintettel az akadémiai írásbeli készségek fejlesztésére. A szakmai tartalmat oktató szaktanárok esetében ugyanakkor a nyelvi felkészítés mellett a fejlesztések célterülete kiterjed a pedagógiai készségekre, különös tekintettel oktatásmódszertanra^{11, 12} is.

► A szaknyelvi programok jellemzően három típusúak: *nyelvi előkészítő* (preparatory), a szakmai képzéssel együtt futó *párhuzamos* (parallel) és a szakmai képzéssel (akár „pair-teaching” formájában) átszövődő *szakma+nyelv kapcsolt modell* (adjunct)¹¹. Mindhárom esetben alapvető kíváncsi, hogy a nyelvi tartalom szorosan *alkalmazkodjon a hallgató tanulási* (akár

---

¹¹ Hellekjaer, G. O.–Wilkinson, R. (2003): Trends in content learning through English at universities: a critical reflection

¹² Klaasen, R. (2003): English-medium degree programmes in higher education: from implementation to quality assurance

rövidtávú is) céljaihoz és igényeihez, és hogy nyelvi óráiért *krediteket (ECTS) gyűjthessen be*, ellenkező esetben a képzés érdektelenségbe fullad és semmilyen tényleges eredményt nem hoz¹².

► Lényeges tapasztalat, hogy más jellegű nyelvi felkészítésre van szükség az alapszakokon, mint a mesterszakokon. Az alapképzésben ugyanis, ellentétben a mesterképzéssel, kevésbé jellemző az idegen nyelven való tanulás, az ott tanulóknak nyelvtudásukra sokkal inkább a külföldi gyakorlati képzéseik során van szükségük, mintsem tanulmányi célokra^{11, 12}.

JAVASLAT A HAZAI SZAKNYELVI KÉPZÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYELVEIRE

A konkrét javaslatok megfogalmazása előtt válaszoljunk a következő két kérdésre:

► *Kik számára szólnak a javaslatok?*

Makro szinten azoknak a döntési helyzetben lévő oktatáspolitikusoknak, akik az NFT II.-ben megfogalmazott oktatásfejlesztési programmal¹³ összhangban meghozandó döntéseikhez szakmai támpontokat kívánnak találni.

Mezo szinten azoknak az intézményeknek, melyek a sok-kultúrájú nemzetközi munkaerő piac elvárásainak megfelelő felkészültségű szakmai értelmiségieket kívánnak képezni.

Mikro szinten azoknak a szaktanároknak, szaknyelvtanároknak, akik a javaslatokat meg fogják valósítani, és azoknak az egyetemi hallgatóknak, akik – remélhetőleg – a javaslatok legfőbb haszonélvezői lesznek.

► *Mi a javaslatok célja?*

A javaslatok általános célja, hogy hozzájáruljon olyan szaknyelvi felkészültséggel rendelkező diplomás szakemberek képzéséhez, akik sikerrel tesznek eleget a sok-kultúrájú és sok-nyelvű közegben munkát végző munkavállaló iránt támasztható alábbi nyelvi elvárásoknak:

(1) *A nyelvet használó szakembernek tudnia kell érteni és az adott kontextusban értelmezni az idegen nyelvű írott vagy hangzó szövegeket, diskurzusokat. Ehhez tudnia kell alkalmazni a különböző nyelvi és kommunikációs stratégiákat, a szó szerinti értéstől a kontextuális lényegértésen át a kulturális konotációk tudatos alkalmazásáig.*

(2) *A nyelvet tudatosan és kritikusan kell tudnia használni, ami annak a felismerésnek céltudatos alkalmazását jelenti, hogy a nyelv a kommunikáció eszköze, melynek segítségével mások gondolkodása, tettei és kapcsolatai is befolyásolhatóak.*

(3) *Fel kell tudnia ismerni az adott írott vagy hangzó szöveg esztétikai, affektív, kulturális és társadalmi értékeit, illetve tudnia kell ezekre reflektálni.*

(4) *Ismernie kell és tudnia kell használni azokat a hagyományos és elektronikus forrásokat, melyek segítségével megszerezheti a számára szükséges információkat.*

---

¹³ *Oktatásfejlesztési program az NFT II.-ben (2007-2013).* Oktatási Minisztérium. 2006

(5) *A nyelvi/nyelvtani jelenségeket és szerkezeteket az adott kontextusban kreatív módon kell tudnia alkalmazni*, ami a nyelvtani szabályok és konvenciók biztos ismeretét is feltételezi. Ez a grammatikai kompetencia teszi lehetővé a gondolatok félreértésektől mentes, világos megfogalmazását.

(6) *Meglévő nyelvi kompetenciáit új tudás megszerzésére is kell hogy tudja használni*. Ez a *nyelvismeretnek célból eszközzé való átminősülését jelenti*, vagyis azt, hogy a nyelv a kritikai gondolkodás, a problémamegoldás és a kreativitás eszköze, illetve a szakmai ismeretszerzés és munkavégzés közvetlen médiumaként is szolgál.

(7) A biztos alapokon álló *nyelvtudásának flexibilisnek kell lennie*, ami a *nyelvi stratégiák céltól és helyzettől* függő autentikus megválasztásának és alkalmazásának képességét feltételezi és a mondandó célnak megfelelő, világosan tagolt megjelenítését eredményezi. (Silye, 2005)

Elméleti síkon tovább pontosítva a célmeghatározást: a szakemberek nyelvi felkészítése során olyan *idegen nyelvi műveltségi kompetenciát*, társadalmilag értékes tudás szerkezetet kell kialakítani, amelyben a deklaratív és a procedurális tudás, vagyis az ismeretek, a készségek és a képességek úgy szerveződnek, hogy alkalmazójuk a nyelvet képes a mindenkori környezet és (munka)helyzet körülményeinek és igényeinek megfelelően rugalmasan és helyesen használni illetve transzferálni. A kompetencia és a műveltség a deklaratív tudás (ismeretek) és a procedurális tudás (jártasságok, készségek, képességek) szerveződésének két különböző formája: az első szervező ereje az ember pszichológiai sajátosságaiból fakad, míg a másik a kultúra által meghatározott (Csapó, 2002). A kívánatosnak tartott idegen nyelvi készség együttes e két szervező erő együttes megjelenését feltételezi. A készségek és kompetenciák szerveződése ugyanakkor tartalomfüggő is, szerveződésüket a felhasználói cél és helyzet befolyásolja és egyúttal meg is határozza, más szavakkal: befolyásolja az, hogy alkalmazója a nyelvet milyen célra (tanulás, munkavégzés, ezek jellege, stb.) fogja használni.

A műveltség egy idegen nyelv esetében, természetesen, sajátágosan értelmezendő: a célnyelvi kultúra ismeret szintű elsajátítását és elemeinek adekvát használatát jelenti, nevezhetjük ezt szociokulturális ismereteknek és kompetenciának, melyek nyelvi megjelenítéséhez szükség van szociolingvisztikai eszközökre, melyek szintúgy kompetenciává szerveződnek. Ez a *nyelvi műveltségi kompetencia* az alábbi készségekből és kompetenciákból rakható össze (Kasper, 2000):

- *Funkcionális nyelvi ismeretek és készségek*: beszéd, értés, olvasás, és írás idegen nyelven, valamint ezek kognitív fejlődés szolgálatába való állításának képessége.
- *Az akadémiai nyelvi készségek*: a különböző diszciplínákhoz tartozó és különböző műfajú írott vagy hangzó szövegek elemző és kritikai értelmezése, hasonló szövegek

előállítás; idegen nyelvű új ismeretek felkutatása, elsajátítása és rendezése, az ehhez szükséges stratégiai kompetenciák alkalmazása.

- *A kritikai nyelvi készségek:* az idegen nyelven szerzett információk értékelése, szelektálása, rangsorolása, önálló következtetések kialakítása és megfogalmazása.
- *A szociokulturális kompetencia:* megszerzett ismeretek és nyelvi készségek bi- vagy multikulturális kontextusban való sikeres alkalmazása.
- *Az elektronikai kompetencia:* az idegen nyelvű elektronikus forrásoknak és műveleteknek az előbbi négy szint szerinti alkalmazása.

1. Javaslat: Általános nyelvpedagógiai irányelvek meghatározása

A korábban elmondottak esszenciájaként a többciklusú rendszer alap-és mesterképzésében összességében a 4. ábrában összefoglalt nyelvpedagógiai szempontrendszert javasolom követni azzal a megjegyzéssel, hogy a két cikluson belül a fejlesztések egyes területein a tanulói szükségleteknek megfelelően a hangsúlyok, értelemszerűen, változnak. *A tanulói szükségleteket minden tanulói csoport esetében szükségletelemzéssel kell megállapítani.* Az elemzésnek feltétlenül ki kell térnie a csoport adott nyelvi szintjének és (rövid- illetve hosszútávú) tanulási céljainak megállapítására. Az alapképzésben például (egyelőre legalábbis) nagy valószínűséggel többségben lesznek azok, akiknek komoly általános nyelvismereti hiányosságaik vannak. Az ő esetükben intenzív általános nyelvi fejlesztésre van szükség, a szaknyelvi felkészítés ismeret- és készségfejlesztése csak ezután kezdődhet. Hasonlóképpen, a rövid- illetve hosszútávú célok függvényében változnak a hangsúlyok a középfokú nyelvi felkészültségű tanulók esetében is: az alapképzésben más összetételű szaknyelvi kompetenciákra lehet szükségük, mint a mesterképzés későbbi szakaszaiban. A pedagógiai irányelvek koherenciájának azonban ettől függetlenül a két ciklus egészében érvényesülnie kell.

Nyelvpedagógiai irányelvek az alap- és mesterszakok
szaknyelvi képzésében (Silye, 2005 nyomán)

4. ábra

Oktatás- lélektani megközelítés	Metodológiai megközelítés	Ismeretfejlesztés fókuszai	Készségfejlesztés fókuszai	Tanár-diák szerep
Konstruktivista: tanuló- és tanulás központú	Szakmai+nyelv integrált (CLIL), feladat- és projektalapú	Nyelvi forma Nyelvi tudatosság	Professzionális nyelvi készségek és mikrokészségek	Feladatonként és szakmai tartalomtól függően változó dominanciájú
	Készségfejlesztő	Műfaj- és szövegismeret	Kultúraközi komm. készségek és mikrokészségek	Kreatív
		Szakmai lexikon és terminológia	Tanulmányi (akadémiai)készségek	Kooperatív
		Célnyelvi kultúra	Tanulási stratégiák	
			Elektronikus kommunikáció és forrás kezelés	
			Kritikai nyelvi készségek	

2. Javaslatkör: Oktatásszervezési irányelvek és követelmények meghatározása

A tanulói szükségletek döntő módon kell, hogy meghatározzák a szaknyelvi képzés *helyét* a lineáris képzési folyamatban, a felkészítés *időkeretét* (időtartamát és intenzitását), a *csoportok létszámát*, a *tanárok számát*, a *tantermek felszereltségét* (IT technológia), a *szaktanszékekkel való együttműködés rendszerét*, a *minőségbiztosítás rendszerét* (elégedettségmérés, korrekciós feedback rendszer, eredményességmérés) éppen úgy mint a *finanszírozás* kérdéseit.

Ezek értelmében a következőket javaslom figyelembe venni:

(1) Tekintet nélkül a képzési szintre **a lineáris képzés egészében** biztosítani kell a nyelvi *csoportok 10-12 főt* meg nem haladó létszámát, a *megfelelő számú, megfelelően képzett és motivált szaknyelvtanárokat*, a nyelvi tantermek *IT technológiával* való felszereltségét, a *szaktanszékekkel való együttműködés rendszerét*, a *minőségbiztosítás rendszerét* valamint a *térítésmentes és térítéses nyelvoktatás szinergikus együttműködését*. A térítéses képzések mindig speciális tanulói többletigényeket elégítenek ki, feladatuk az oktatás hatékonyságának, végső eredményességének növelése akár a hátrányos helyzetűek felzárkózásának segítése, akár a különösen motivált hallgatók többletigényeinek kielégítése által.

(2) **Az alapképzésben** legalább négy féléven át legalább heti négy órában (összesen 240 óra) térítésmentes szaknyelvoktatást kell biztosítani, melynek kreditértéke félévenként legalább 2 ECT. Ezt a *kritériumfeltételt* – pótlólag – be kell vezetni az alapszakok követelményrendszerébe. A szaknyelvoktatás hatékonyságát térítéses előkészítő illetve párhuzamosan futó programokkal (pl. nyelvvizsgára felkészítő, többletigényt kiszolgáló) tanácsos erősíteni úgy, hogy egy jól kidolgozott *motivációs rendszer* által a hallgatók a jó

teljesítésben érdekeltnek legyenek (pl. tanfolyami díj visszatérítés, ösztöndíjpótlék). Tanácsos lenne legalább két hét külföldi (csere)gyakorlat kritériumfeltételként való meghatározása, ehhez azonban biztosítani kell az intézményi feltételrendszert.

(3) **A mesterképzésben** a nyelvi *kimeneti feltételeket* úgy tanácsos meghatározni illetve a már akkreditált szakok esetében módosítani, hogy annak teljesítése az alapképzési szinthez képest előrelépést követeljen meg a hallgatótól. A minimális elvárás a *szaknyelvi KF C* nyelvvizsga megszerzése kell hogy legyen. Ehhez *kritériumfeltételként* 2 féléven át heti legalább 4 órában *szaknyelvtanulást* (2 ECTS/félév) tanácsos kapcsolni. További kritériumként kell meghatározni legalább *egy szakmai tárgy idegen nyelven való teljesítését*, ehhez azonban biztosítani kell az intézményi feltételeket (idegen nyelvű programok, mobilitás).

A szaknyelvoktatás sajátos feladata ezen a szinten a *szakmai tárgyak oktatóinak nyelvi felkészítése* az idegen nyelven való oktatásra. Ez minden bizonnyal az egyik legkonfliktusosabb terület lesz. A konfliktusokat gondos szükségletelemzéssel, körültekintő szervezéssel, szakmai konzultációkkal és egy érdekeltségi illetve minőségbiztosítási rendszer kidolgozásával lehet tompítani. Mint azt a skandináv példa mutatja, a szaktanároknak a megfelelő nyelvtudás mellett többnyire módszertani, pedagógiai ismeretgyarapításra is szükségük van. A programok kialakításakor a nyelvtanároknak ezt is figyelembe kell venniük.

3. Javaslatkör: A képzési cél és a tantervszerkezet kialakítása

Amint azt az *1. Javaslatban* elmondtuk, a lineáris képzés két szintjén értelemszerűen részben különbözőek a (szak) nyelvi felkészítés nyelvpedagógiai hangsúlyai, hiszen sajátosak a tanulói szükségletek és célok, mások a tantervek és a tananyagok.

(1) **Az alapképzés** tekintetében az alábbi táblázatban pirossal szedett tételek mutatják a javasolt nyelvpedagógiai irányelvek elsődleges hangsúlyait.

5. ábra

Nyelvpedagógiai irányelvek az alapszakok
szaknyelvi képzésében

Oktatás-lélektani megközelítés	Metodológiai megközelítés	Ismeretfejlesztés fókuszai	Készségfejlesztés fókuszai	Tanár-diák szerep
Konstruktivista: tanuló- és tanulás központú	Szakmai+nyelv integrált (CLIL), feladatalapú és projektalapú	Nyelvi forma Nyelvi tudatosság	Professzionális nyelvi készségek és mikrokészségek	Feladatonként és szakmai tartalomtól függően változó dominanciájú
	Készségfejlesztő	Műfaj- és szövegismeret	Kultúraközi komm. készségek és mikrokészségek	Kreatív
		Szakmai lexikon és terminológia	Tanulmányi (akadémiai)készségek	Kooperatív
		Célnyelvi kultúra	Tanulási stratégiák	
			Elektronikus kommunikáció és forrás kezelés	
			Kritikai nyelvi készségek	

Ezek az irányelvek összhangban vannak az alapképzési szakokon diplomát szerző fiatal szakmai értelmiségiek **szaknyelvi felkészítésének céljával**, amely így fogalmazható meg:

A szaknyelvi képzés célja olyan, a gyakorlati nyelvhasználatban jártas, kommunikatív nyelvtudással és nyelvi kompetenciákkal rendelkező szakemberek képzése, akik a szakterületük alapszakain szerzett szakmai ismereteiket komplex szaknyelvi kompetenciáikkal összekapcsolva jól tájékozódnak a sok-kultúrájú munkaerő piacon, ismerik annak fontosabb általános és szakmához kötődő kommunikációs szabályait, szakmai ismereteiket idegen nyelvű munkahelyzetekben kreatívan és nyelvileg hiteles formában alkalmazni tudják, vagy a piaci szereplők között akár írásban, akár szóban alapvető közvetítésre képesek. Alkalmasak továbbá arra, hogy megszerzett szaknyelvi kompetenciáikat továbbfejlesszék, nyelvtudásukat szakmai ismereteik gyarapításának szolgálatába állítsák.

Ezek a képzési célok olyan tantervi felépítéssel valósíthatók meg, melynek **középpontjában a kommunikatív szaknyelvi kompetenciák fejlesztése áll**, a módszertani megoldások pedig mind a receptív mind pedig a produktív készségek tekintetében kifejezetten **a gyakorlati nyelvhasználat készségeit erősítik**.

Nagyon fontos, hogy az egyes tanulói csoportok nyelvi szintjét pontosan meghatározzuk, tantervüket és tananyagukat ezek ismeretében állítsuk össze. A közpszintű nyelvtudású hallgatók számára mind a négy félévre kiterjedő, főként a **professzionális és kultúraközi kommunikáció készségegyüttesének fejlesztését célzó, főként feladatalapú és erős nyelvi fókuszú képzést**

tervezhetünk, ahol *kooperatív* módon őket is bevonhatjuk az egyes részzszakaszok feladatainak meghatározásába.

A középszintnél alacsonyabb nyelvi felkészültségű hallgatók tantervének kidolgozása a hiányok jellegének pontos feltárását szolgáló részletesebb információkat igényel. Ezek ismeretében a rendelkezésre álló négy félévet úgy tanácsos megszervezni, hogy nyelvi felzárkóztatás után legalább két félév rendelkezésre álljon az előző bekezdésben vázolt készségfejlesztéseknek az adott szinten lehetséges megvalósítására. A nyelvi felkészítés intenzitását és hatékonyságát **párhuzamos fizető nyelvtanfolyamok** indításával lehet növelni.

(2) A **mesterképzés** javasolt nyelvpedagógiai fókuszait a 6. ábrán pirossal szedett tételek mutatják.

6. ábra

Nyelvpedagógiai irányelvek a mesterszakok szaknyelvi képzésében

Oktatás-lélektani megközelítés	Metodológiai megközelítés	Ismeretfejlesztés fókuszai	Készségfejlesztés fókuszai	Tanár-diák szerep
Konstruktivista: tanuló- és tanulás központú	Szakmai+nyelv integrált (CLIL), feladatalapú és projektalapú	Nyelvi forma Nyelvi tudatosság	Professzionális nyelvi készségek és mikrokészségek	Feladatonként és szakmai tartalomtól függően változó dominanciájú
	Készségfejlesztő	Műfaj- és szövegismeret	Kultúraközi komm. készségek és mikrokészségek	Kreatív
		Szakmai lexikon és terminológia	Tanulmányi (akadémiai)készségek	Kooperatív
		Célnyelvi kultúra	Tanulási stratégiák	
			Elektronikus kommunikáció és forrás kezelés	
			Kritikai nyelvi készségek	

Az elsődleges fókuszpontokat a képzési szintnek megfelelő alábbi **képzési célok** határozzák meg:

A szaknyelvi képzés célja, hogy szakmai háttérbe ágyazott magas szintű akadémiai és kommunikációs készségeket és jártasságot alakítson ki. A mesterképzésben résztvevő sajátítsa el és legyen képes alkalmazni a szaktárgyak idegen nyelven való tanulásához szükséges receptív és produktív tanulmányi nyelvi készségeket és stratégiákat. A végzettek legyenek képesek nyelvileg és szakmailag kifogástalan szaknyelvi írott és hangzó, célnyelvi és forrásnyelvi szövegeket megérteni és létrehozni, illetve szakmai és nyelvi ismereteik együttes alkalmazásával tudjanak a különböző kultúrájú szakmai környezetek között felelős döntéshozó, illetve közvetítői feladatokat

ellátni. Legyenek birtokában a szakmájuk gyakorlásához szükséges professzionális, civilizációs, kultúraközi és informatikai háttérismereteknek; legyenek képesek idegen nyelvű hangzó és írott szakszövegeken a szakma gyakorlásához szükséges műveleteket elvégezni. A nyelvi felkészítés tegye lehetővé számukra a későbbi folyamatos szakmai és szaknyelvi önképzést és önfejlesztést éppen úgy, mint a tudományos képzésbe való bekapcsolódást.

A képzési célok olyan tantervi és módszertani eszközökkel érhetők el, melyek középpontjukba a **tanulmányi (akadémiai) nyelvi készségek fejlesztését** helyezik, hangsúlyosan fontosnak tartva a **nyelvi tudatosságot**, a **tanulási stratégiák**, és a **kritikai nyelvi készségek** fejlesztését és lehetőséget biztosítva a **professzionális és kultúraközi kommunikációs kompetenciák** tökéletesítésére. Megfelelő előkészítés mellett ezen a szinten hasznosnak bizonyulhat az önálló kutatást igénylő, kisebb vagy nagyobb lélegzetű, önálló vagy csoportos **projekt-feladatok** alkalmazása.

Látható, hogy a szaknyelvi képzésnek ez a legösszetettebb (egyúttal leginkább differenciálható) és legmagasabb szintű szakasza. Elvárható módon a tanulmányaikat kezdő hallgatók nyelvi szintje középfokú, de szakmaiság nélküli, vagy változó szakmaiságú. A szaknyelvi programok szervezése és indítása előtt ezért gondos állapot- és szükségletfelmérésre van szükség. Ennek birtokában a hallgatókat (a tudásszint szerinti besorolás mellett) három képzési csatorna (opció) szerint tanácsos irányítani:

i. Előkészítő vagy párhuzamos akadémiai készségfejlesztő kurzusok a mért szükségleteknek megfelelő óraszámban. A kurzus célja, hogy segítse a gyengébb nyelvi felkészültségű hallgatók felzárkózását, főként pedig, hogy a **receptív és produktív készségek** illetve a **tanulási stratégiák fejlesztésével felkészítse a hallgatókat az idegennyelven való tanulásra.**

ii. Tartalom-alapú (szakma+nyelv integrált) szaknyelvi kurzusok, melyek a mesterszint szaknyelvi képzésének egyik fő csapásirányát jelentik. Ezt a képzési formát gondosan kell megtervezni, ügyelve a nyelv és a szakmai tartalom helyes arányának meghatározására, nem feledve, hogy a képzés **célja a szaknyelvi ismeretek szakmai tartalomba ágyazott tökéletesítése és nem fordítva.** A nyelvtanár nem nyújtózkodhat túl saját szakmai kompetenciáján, de – támaszkodva a hallgatók szakmai háttérismereteire – az azon belül adott mozgásterét teljesen ki kell használnia. Jelentősen növelhető a képzés hatékonysága és szakmai hitelessége, ha **a nyelvtanár és a szaktanár** alkalmanként vagy folyamatos

munkarendben együtt végzi az oktatást (pair-teaching, adjunct model).

Ez a képzési program különösen azok számára tanácsolható, akik be akarnak kapcsolódni a hazai idegennyelvű képzésbe, külföldi részképzésen kívánnak részt venni vagy a későbbiekben doktori tanulmányokat szándékoznak végezni.

iii. A professzionális és kultúraközi kommunikációs kompetenciákat fejlesztő kurzusok olyan képzési opciót ajánlanak, melyek különösen hasznosak azoknak a hallgatóknak, akik meg akarják mérteni magukat a nemzetközi munkaerő piacon. Ez a forma lehet a mesterképzés nyelvi felkészítésének másik fő, erősen gyakorlati nyelvhasználat orientáltságú csapásiránya.

A három képzési irányt **alternatív lehetőségként** kívánatos megjeleníteni az intézmények képzési szerkezetében, biztosítva közöttük az átjárhatóságot vagy a szimultaneitást. Kritériumfeltételként meg kell jelölni a minimális kreditszámot (javaslatom szerint legalább 2 félév=4 kredit), meghagyva a hallgatónak azt a lehetőséget, hogy az opciók közül maga válasszon. Ezen túl a választható kreditkerete terhére bármely más nyelvi félévet felvehet (1 félév=2 kredit).

JAVASLAT TOVÁBBI PÁLYÁZAT ÚTJÁN TÖRTÉNŐ CÉLZOTT TÁMOGATÁSI LEHETŐSÉGEKRE

A szaknyelvi képzés nemzetközi és hazai elvárásoknak megfelelő átalakítása mára a II. *Nemzeti fejlesztési tervben* is elismert elodázhatatlan feladattá vált. A felkészítések jelenlegi esetlegessége, javarészt forráshiányból generálódó kiegyenlítetlen színvonala nem biztosítja a finansziális input költséghatékonyságát, magyarul: a befektetett humán- és pénztőke nem mindenkor hozza létre a piac által elvárt, ott jól hasznosítható versenyképes tudást. Ezt a helyzetet a következő célzott támogatásokkal javasoljuk javítani:

0. Az origo: országos állapotfelmérés és szükségletelemzés készítése a szaknyelvoktatás helyzetének pontos megismerésére. Ehhez egy célzott, majd **szakértői tanácsadó testület**ként továbbműködő **szakértői munkabizottság** létrehozása.

1. Tematikus **szaknyelvi kutatások, kutatói műhelyek** kialakításának és működtetésének támogatása, stratégiai összehangolása.

2. Az európai gyakorlat megismertetését, a jó-gyakorlat terjesztését és hazai viszonyokra való adaptálását szolgáló **konferenciák** és **workshopok** szervezése. **Tudományos kiadványok** támogatása.

3. A szaknyelvi felkészítést végző nyelvtanárok számára **továbbképző tanfolyamok** indításának támogatása.

4. Szaknyelvtanári mobilitás.

5. A **hallgatói külföldi nyelvgyakorlatok** rendszerének kidolgozása, a **mobilitási programok** támogatása.

6. Az alap- és mesterképzés szaknyelvi **tantervének és tananyagainak ki- illetve átdolgozása** különös tekintettel a **szakma+nyelv integrációra**, a **projekt-alapú** módszerek alkalmazására, a **professzionális és kultúraközi kommunikációs kompetenciák** kialakítására valamint az **akadémiai készségfejlesztésre**.

Tantervek kipróbálása.

7. Az autonóm tanulást és projekt-alapú oktatást támogató **elektronikus tananyagok előállítás**a.

8. Az oktatást és tanulást támogató **IT eszközfejlesztések** és **software beszerzések**.

9. A **szakmai tárgyak** oktatóinak **nyelvi és módszertani felkészítése**.
Nyelvtanfolyamok támogatása.

10. A **szakkönyvtárak fejlesztése**.

11. A szaknyelvoktatás hatékonyságának biztosítására minőségbiztosítási rendszer kidolgozása oktatásszervezői, oktatói és tanulói részről.

12. Az idegennyelv-oktatás biztosításának támogatása a nemzetiségi pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményekben az oklevél megszerzésének feltételeként előírt nyelvvizsga megszerzését segítő képzés nyújtásával.

13. A nemzetiségi pedagógusképző intézményekben az intézmény profiljától függő idegennyelv-fejlesztési rendszer kidolgozásának és bevezetésének támogatása.

14. Rendkívül fontos lenne az egyes intézmények össztönzése, hogy intézményi stratégiájukban jelenítsék meg nyelvoktatáspolitikai irányelveiket.

BIBLIOGRÁFIA

- A 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról
- Abádi Nagy, Z. (1997): Felmérés az idegen nyelvi lektorátusok helyzetéről. In: Modern Nyelvoktatás. 1997/4. sz. 47 - 69. old.
- Az oktatási miniszter 15/2006. (IV. 3.) OM rendelete az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről
- Come and Study in Hungary (2005): Higher education programmes for foreign students in Hungary. Budapest, Oktatási Minisztérium.
- Csapó, B. (2002): A tudás és a kompetenciák. A tanulás fejlesztése OKI Konferencia.
- *Europeans and their Languages*. 2006. Eurobarometer
- F. Silye, M. (sorozatszerk.), Kurtán Zs. – Sturcz Z. – Wiwczaroski, T. (szerk.) (2005): PORTA LINGUA-2005. Szakmai nyelvtudás–szakmai kommunikáció. Cikkek, tanulmányok a hazai szaknyelvoktatásról és –kutatásról. Debrecen. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum. 345 pp.
- F. Silye, M. (sorozatszerk.), Kurtán Zs. – Sturcz Z. – Wiwczaroski, T. (szerkesztőbizottság) (2004): Porta Lingua-2004. A szaknyelvtudás esélyteremtő ereje. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum. Debrecen. 315 pp.
- F. Silye, M. (sorozatszerk.), Kurtán Zs. – Sturcz Z. – Wiwczaroski, T. (lektorok) (2004): Porta Lingua-2003. Cikkek, tanulmányok a hazai szaknyelvoktatásról és –kutatásról. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum. Debrecen. 359 pp.
- Feketéné Silye, M. (sorozatszerk.), Kurtán Zs. – Heltai P. – Rébék-Nagy G. (fejezetszerkesztők) (2002): Porta Lingua. Szaknyelvoktatásunk az EU kapujában. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum. Debrecen. pp 251.
- F. Silye, M. (2004): A szaknyelvoktatás és a szaknyelvi tudást felhasználók igényeinek elemzése és megjelenítése egy angol szaknyelvoktatási program-modellben. PhD. doktori disszertáció. Kézirat
- Hellekjaer, G. O.–Wilkinson, R. (2003): Trends in content learning through English at universities: a critical reflection. In: van Leeuwen. Ch.-Wilkinson(eds.) (2003): Multilingual Approaches in University Education. University of Maastricht
- Implementation of „Education and Training 2010” Work Programme. „Improving Foreign Languages Learning” http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/language-learning_en.pdf
- Kasper, L. F.(2000): New Technologies, New Literacies, Language Learning and Technology. 2000/2 (4). 105-128.

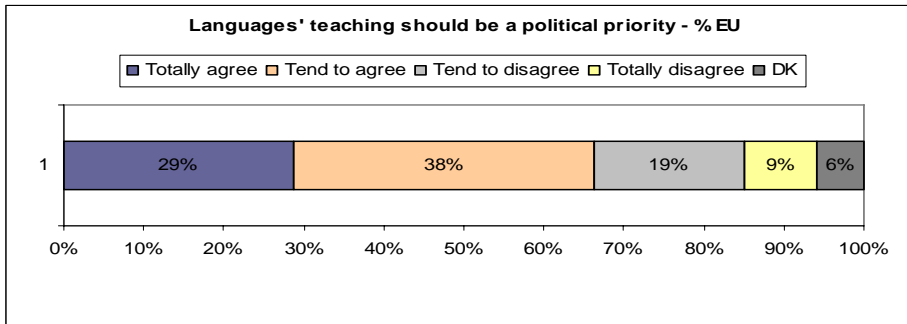
- Klaasen, R. (2003): English-medium degree programmes in higher education: from implementation to quality assurance. In: van Leeuwen, Ch.-Wilkinson (eds.) (2003): Multilingual Approaches in University Education. University of Maastricht
- Kurtán, Zs.(2004): A szakma-specifikus nyelvfejlesztés aktuális kérdései a magyar felsőoktatásban. In: F. Silye M. (szerk.): PORTA LINGUA-2003. Cikkek, tanulmányok a hazai szaknyelvoktatásról és -kutatásról. Debrecen. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, 76-84.
- Kurtán, Zs. (2004): Foreign-Language–Medium Instruction in Hungarian Higher Education. In: Wilkinson, Robert (ed): Integrating Content and Language: Meeting the Challenge of a Higher Education. Maastricht. Universitaire Pers.126-136.
- Kurtán, Zs. (2001): Idegen nyelvi tantervek. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 203 pp.
- Kurtán, Zs. (2003): Szakmai nyelvhasználat. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 290 pp.
- Kurtán, Zs. (2003): Teacher Training for English Medium Instruction. In: Van Leeuwen, C. – Wilkinson, R. (eds) Multilingual Approaches in University Education: Challenges and Practices. Nijmegen. Uitgeverij Valkhof Pers– Universiteit Maastricht. 145-162.
- Kurtán, Zs. (2006): On assessing students' entry competences for English-medium higher education programs in Hungary. In: Wilkinson, R.-Zegers, V.-van Leeuwen, C. (eds): Bridging the assessment gap in English-medium higher education. Bochum. AKS-Verlag. 77-91
- Nemzetiségi és Etnikai Oktatási Főosztály jelentése a „Kisebbségek Magyarországon” 2004-2005 című kormánybeszámolóhoz
- Noble, H. (szerk) (2000): *Language Skills for European Union Accession. A Baseline Study of current market needs and provision in Hungarian institutions of higher education.* (Feketéné Silye, M. – Nagy, É. – Noble, H. – Sárdi, Cs. – Veresné Varga, T.) A British Council belső anyaga. Kézirat
- Oktatásfejlesztési program az NFT II.-ben (2007-2013). Oktatási Minisztérium. 2006
- Silye, M. (2005): Egy szaknyelvi szükségletelemzés nyelvpedagógiai következtetései. In: Silye, M. (szerk.) Kurtán Zs. – Sturcz Z. – Wiwczarowski, T. (szerk.): PORTA LINGUA– 2005. Szakmai nyelvtudás szaknyelvi– kommunikáció. Debreceni Egyetem
- Szilágyi János Dr. (2003) : A gazdasági szféra elvárásai a pályakezdő diplomások tekintetében (MKIK)
http://www.om.hu/letolt/felsoo/palyakezdo_diplomasok_szilagyi.ppt#261,12,Slide 12
- Teemant, A. – Varga Zs. – Heltai P. (1993): Hungary's Nationwide Needs Analysis of Vocationally - Oriented Foreign Language Learning: Student, Teacher and Business

Community Perspectives. Bp. Mûvelôdési és Közoktatási Minisztérium– Munkaügyi Minisztérium – United States Information Agency – Council of Europe.

van Leeuwen, Ch.–Wilkinson, R. (eds) (2003): *Multilingual Approaches in University Education: Challenges and Practices*. Uitgeverij Valkhof & Talencentrum Universiteit Maastricht

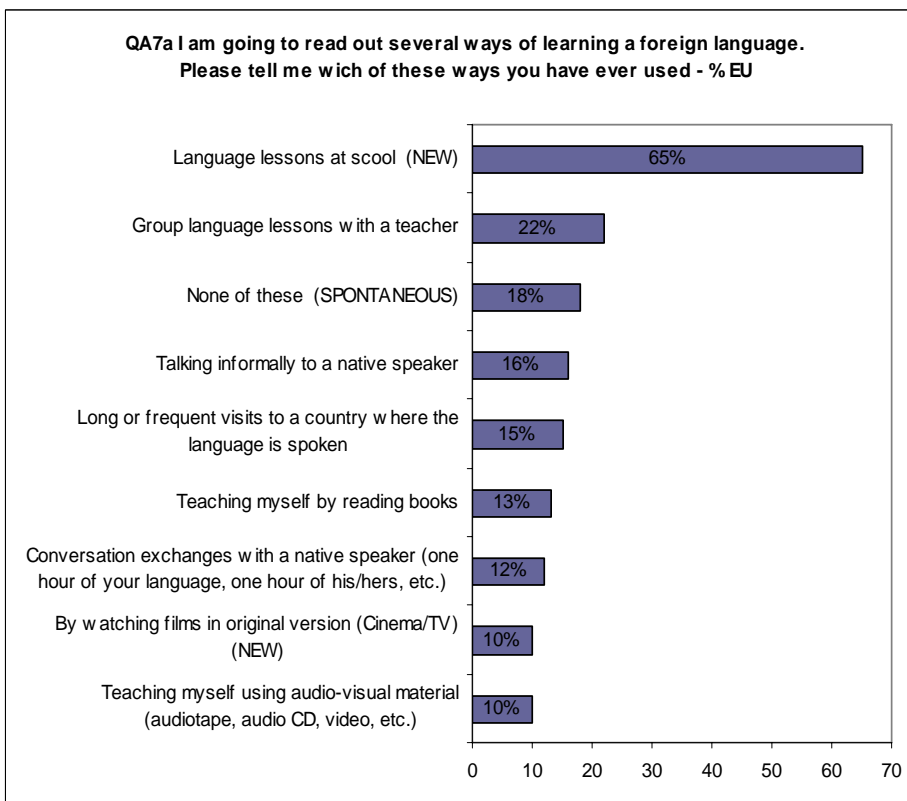
MELLÉKLETEK

1. Melléklet

Forrás: *Europeans and their Languages*. 2006. Eurobarometer

2. Melléklet

Forrás: *Europeans and their Languages*. 2006. Eurobarometer

3. Melléklet

Világ - Nyelv / Nyelv + szakma felsőfokon alprogram / Tantervfejlesztés

2005. április 15-i forduló - Sikeresen pályázó intézmények listája (összesen 2 oldal)

Pályázó intézmény neve	Kar / Tanszék neve	Helység	Projekt címe	Javasolt támogatás összesen
Budapesti Gazdasági Főiskola	Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Keleti, Orosz és Magyar Mint Idegen Nyelv Intézeti Tanszék, Orosznyelvi Szakcsoport	Budapest	Bevezetés a nemzetközi gazdaságba orosz nyelven	996 875 Ft
Szent István Egyetem	Állatorvos-tudományi Kar Állat- egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék	Gödöllő	Az Európai Unió állategészségügyi és állatvédelmi szabályozása	700 000 Ft
Eötvös Loránd Tudományegyetem	Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet Andragógia Tanszék	Budapest	Az élethosszig tanulás és Kulturális menedzsment című tanmenetek és tananyagok angol és német idegen nyelven	1 500 000 Ft
Szolnoki Főiskola	Nemzetközi Üzleti és Jogi Tanszék Pénzügy-Számvitel Tanszék	Szolnok	International Business Studies	1 181 430 Ft
Budapesti Corvinus Egyetem	Élelmiszertudományi Kar, Élelmiszeripari Műveletek és Gépek Tanszék	Budapest	Élelmiszertudományi szakterületek angol nyelven	1 493 050 Ft
Zsigmond Király Főiskola	Idegennyelvi Intézet	Budapest	Szaknyelvi oktatást elősegítő tanmenet és tananyagok kidolgozása valamint kísérleti modul lebonyolítása a Zsigmond Károly Főiskola Idegennyelvi Intézetében	1 185 000 Ft
Gábor Dénes Főiskola	Gazdaságtan Tanszék	Budapest	Auto Identification Systems	1 000 000 Ft
Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok	Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék	Debrecen	Terület- és településmarketing, A határmentiség elmélete és gyakorlata angol nyelven történő oktatása	1 198 970 Ft
Budapesti Műszaki Főiskola	Neumann János Informatikai Főiskolai Kar, Informatikai Rendszerek Intézet	Budapest	Az "Informatika elméleti alapjai" c. tárgy angol alapú bevezetése BSc informatikus alapképzésben	1 000 000 Ft
Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar	Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar Idegen Nyelvi- Irodalmi Tanszék és Lektorátus	Jászberény	Szaknyelvi kommunikáció pedagógusok számára	1 188 000 Ft
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	Jog-és Államtudományi Kar / Idegen Nyelvi Lektorátus	Budapest	Német polgári jogi alapismeretek	1 000 000 Ft

Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karak	Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar	Debrecen	Az "ötfféléves emelt szintű német nyelvű szakmai képzés" című kurzus harmadik tanegységének (Jogtudomány III) kipróbálása és tantervének és tananyagainak véglegesítése.	973 960 Ft
Kodolányi János Főiskola	Idegennyelvi Lektorátus	Székesfehérvár	Magyar konyha, nemzetközi konyha (Hungarian and International cuisine, Ungarische und Internatinal Küche)	1 197 974 Ft
Pécsi Tudományegyetem	Közgazdaságtudományi Kar Üzleti Kommunikáció és Idegennyelvi Tanszék	Pécs	Bsc gazdasági szaknyelv oktatás angol és német nyelven	1 200 000 Ft
Budapesti Műszaki Főiskola	Neumann János Informatikai Főiskolai Kar, Szoftvertechnológia Intézet	Budapest	LINALG: A Lineáris algebra szakterület angol nyelvű kidolgozása	1 000 000 Ft

Világ - Nyelv / Satöbbi alprogram / Konferenciák, szakmai szemináriumok szervezése

2005. április 15-i forduló - Sikeresen pályázó intézmények listája

Pályázó intézmény neve	Helység	Projekt címe	Javasolt támogatás összesen
Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Szakmai- és Szakszolgálat	Szombathely	'How do you do?' Regionális módszertani konferencia a 'jó gyakorlat' bemutatására	1 000 000 Ft
II. Rákóczi Ferenc Gimnázium	Budapest	Tanulva tanítunk. Kompetenciák, stratégiák a nyelvi előkészítő évfolyamon	907 500 Ft
Hansági Ferenc Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakiskola és Szakközépiskola	Szeged	Közismeret és szakma: kulcs az idegen nyelv- új eszközök és módszerek középfokú oktatásban	747 563 Ft
Tanárok Európai Egyesülete	Veszprém	A pedagógusok többnyelvűségének és többkulturájúságának szerepe az európai mobilitásban	630 150 Ft
Szaknyelvoktatók és -kutatók Országos Egyesülete	Budapest	V. Szaknyelvoktatási Szimpózium - Utak és perspektívák a szaknyelvoktatásban és-kutatásban	817 400 Ft
Angoltanárok Nemzetközi Egyesülete	Budapest	15th Annual IATEFL Hungary Conference, 'Teaching and Education Through English'	1 000 000 Ft
Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	Új utak az idegennyelv-tanításban és tanulásban II. Szaknyelvi Műhely	574 560 Ft

Világ - Nyelv / Satöbbi alprogram / Szakmai kiadványok előállítás

2005. április 15-i forduló - Sikeresen pályázó intézmények listája

Pályázó intézmény neve	Helység	A kiadvány típusa	Javasolt támogatás összesen
Országos Szlovák Önkormányzat	Budapest	Szakmai folyóirat	730 000 Ft
Nyelv-Kapocs Alapítvány a Szaknyelvi Képzésért	Debrecen	Tanulmánykötet	940 000 Ft
Corvina Kiadó Kft.	Budapest	Szakmai folyóirat	1 000 000 Ft
Öveges József Gyakorló Középiskola és Szakiskola	Budapest	Tanári módszertani kézikönyv	677 250 Ft
Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	Szakmai folyóirat	831 000 Ft

Világ - Nyelv / Satöbbi alprogram / Konferenciák, szakmai szemináriumok szervezése

2005. április 15-i forduló - Sikeresen pályázó intézmények listája

Pályázó intézmény neve	Helység	Projekt címe	Javasolt támogatás összesen
Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Szakmai- és Szakszolgálat	Szombathely	'How do you do?' Regionális módszertani konferencia a 'jó gyakorlat' bemutatására	1 000 000 Ft
II. Rákóczi Ferenc Gimnázium	Budapest	Tanulva tanítunk. Kompetenciák, stratégiák a nyelvi előkészítő évfolyamon	907 500 Ft
Hansági Ferenc Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakiskola és Szakközépiskola	Szeged	Közismeret és szakma: kulcs az idegen nyelv- új eszközök és módszerek középfokú oktatásban	747 563 Ft
Tanárok Európai Egyesülete	Veszprém	A pedagógusok többnyelvűségének és többkulturájúságának szerepe az európai mobilitásban	630 150 Ft
Szaknyelvoktatók és -kutatók Országos Egyesülete	Budapest	V. Szaknyelvoktatási Szimpózium - Utak és perspektívák a szaknyelvoktatásban és-kutatásban	817 400 Ft
Angoltanárok Nemzetközi Egyesülete	Budapest	15th Annual IATEFL Hungary Conference, 'Teaching and Education Through English'	1 000 000 Ft
Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	Új utak az idegennyelv-tanításban és tanulásban II. Szaknyelvi Műhely	574 560 Ft

Világ - Nyelv / Nyelv + szakma felsőfokon / Tantervfejlesztés
2004. április 15-i forduló - TÁMOGATOTT pályázatok

Pályázó neve	Kapcsolattartó Kar / Intézet / Tanszék	Város	Referenciaszám	Bírálat eredménye
Debreceni Egyetem	Ásvány- és Földtani Tanszék	Debrecen	2004-VNY-TTF-20	támogatott
Debreceni Egyetem Orvos és Egészségtudományi Centrum		Debrecen	2004-VNY-TTF-22	támogatott
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	Jog-és Államtudományi Kar	Budapest	2004-VNY-TTF-26	támogatott
Szegedi Tudományegyetem	SZTE Gyógyszerésztudományi Kar	Szeged	2004-VNY-TTF-14	támogatott
Pécsi Tudományegyetem	Közgazdaságtudományi Kar Üzleti Kommunikáció és Idegennyelvi Tanszék	Pécs	2004-VNY-TTF-27	támogatott
Budapesti Gazdasági Főiskola	BGF KKFK Német-Olasz Nyelvi Intézeti Tanszék	Budapest	2004-VNY-TTF-08	támogatott
Magyar Iparművészeti Egyetem		Budapest	2004-VNY-TTF-24	támogatott
Szegedi Tudományegyetem	Mezőgazdasági Főiskolai Kar	Szeged	2004-VNY-TTF-01	támogatott
Budapesti Műszaki Főiskola	NIK Alkalmazott Informatikai Intézet	Budapest	2004-VNY-TTF-17	támogatott

Világ - Nyelv / Satöbbi / Konferenciaszervezés
2004. május 15-i forduló - TÁMOGATOTT pályázatok

Pályázó neve	Város	Referenciaszám	Bírálat eredménye
Szolnok Városi Pedagógiai Szakszolgálat	Szolnok	2004-VNY-STB-KSZ-09	támogatott
Angoltanárok Nemzetközi Egyesülete (IATEFL-H)	Budapest	2004-VNY-STB-KSZ-07	támogatott
Coventry House Nyelviskola Kft.	Kecskemét	2004-VNY-STB-KSZ-20	támogatott
Krúdy Gyula Kereskedelmi, Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola	Szeged	2004-VNY-STB-KSZ-15	támogatott
Habakukk Alapítványi Óvoda	Budapest	2004-VNY-STB-KSZ-18	támogatott

Világ - Nyelv / Satöbbi / Szakmai kiadványok előállítása
2004. május 15-i forduló - TÁMOGATOTT pályázatok

Pályázó neve	Város	Referenciaszám	Bírálat eredménye
Budapesti Gazdasági Főiskola	Budapest	2004-VNY-STB-SZK-06	támogatott
Eötvös Loránd Tudományegyetem (Finnugor Tanszék)	Budapest	2004-VNY-STB-SZK-20	támogatott
Fekete István Általános Iskola	Mosonmagyaróvár	2004-VNY-STB-SZK-15	támogatott
Országos Szlovák Önkormányzat	Budapest	2004-VNY-STB-SZK-08	támogatott

VILÁG-NYELV-2003

Nyelv + Szakma felsőfokon/ Tantervfejlesztés TÁMOGATOTT pályázatok					
Rang sor	Referenciaszám	Pályázat címe	Pályázó neve	Város	Eredmény
1	2003-VNY-TTF_17	Ápolásmélet, ápolásfilozófia angol nyelven	Semmelweis Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar	Budapest	támogatott
2	2003-VNY-TTF_25	Adatbázis rendszerek angol nyelven történő oktatása	Pázmány Péter Egyetem Információs Technológiai Kar	Budapest	támogatott
3	2003-VNY-TTF_32	Angol nyelvű biológia szakfordító képzés beindítása és oktatási terv kidolgozása biológus/biológia tanár szakos hallgatók számára	Szegedi Tudományegyetem	Szeged	támogatott
4	2003-VNY-TTF_03	Az Európai Unió jogi szaknyelve - angol, német, francia	Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Jog- és Államtudományi Kar)	Budapest	támogatott
5	2003-VNY-TTF_18	Földtani alapismeretek angol nyelvű oktatása	Debreceni Egyetem	Debrecen	támogatott
6	2003-VNY-TTF_19	Ötféleves német nyelvi szakirányú képzés kísérleti beindítása	Debreceni Egyetem	Debrecen	támogatott
7	2003-VNY-TTF_16	Kultúraközi kommunikáció és menedzsment spanyol nyelven	Budapesti Gazdasági Főiskola	Budapest	támogatott
8	2003-VNY-TTF_21	A szótárszerkesztéstől a szótárkiadásig	Pécsi Tudományegyetem	Pécs	támogatott
9	2003-VNY-TTF_22	Szakmai angol nyelvoktatás	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Kar	Budapest	támogatott
10	2003-VNY-TTF_23	Doing business in Eastern Europe - Üzleti tevékenység Kelet-Európában	Szolnoki Főiskola	Szolnok	támogatott
11	2003-VNY-TTF_24	A szakképzés és a nyelvoktatás integrálása a SZIE gödöllői karain	Szent István Egyetem (Gödöllői Kar)	Gödöllő	támogatott
12	2003-VNY-TTF_31	Do you speak 'European'?	Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	támogatott
13	2003-VNY-TTF_26	Magyarország kertészeti felsőoktatási diszciplinák angol nyelvű oktatása	Szent István Egyetem	Gödöllő	támogatott
14	2003-VNY-TTF_28	Az Európai uniós szakfordító (német nyelv) mellékszakirány kifejlesztése és elindítása	Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	Budapest	támogatott
15	2003-VNY-TTF_27	Az Európai Unió igényeinek megfelelő fontosabb állatorvosi szakterületek angol nyelvű oktatásának bevezetése	Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kar	Gödöllő	támogatott
16	2003-VNY-TTF_04	A szótárszerkesztéstől a szótárkiadásig	Szegedi Tudományegyetem	Szeged	támogatott
17	2003-VNY-TTF_12	A szociológus szak idegen nyelvű tantárgyfejlesztése	Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	Budapest	támogatott
18	2003-VNY-TTF_14	Marketing idegen nyelven	Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	támogatott
19	2003-VNY-TTF_29	Európai turizmus oktatása	Kodolányi János Főiskola	Székesfehérvár	támogatott
20	2003-VNY-TTF_20	English for Banking and Accountancy	Debreceni Egyetem	Debrecen	támogatott

21	2003-VNY-TTF_30	Nemzetközi kapcsolatok németül	Nyíregyházi Főiskola	Nyíregyháza	támogatott
22	2003-VNY-TTF_35	Az Európai uniós szakfordító (angol nyelv) mellékszakirány kifejlesztése és elindítása	Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	Budapest	támogatott
23	2003-VNY-TTF_05	A nemzetközi tanulmányok szak idegen nyelvű tantárgyfejlesztése	Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem	Budapest	támogatott
24	2003-VNY-TTF_06	Környezetvédelmi szaknyelv beindítása és tananyag összeállítása	Szegedi Tudományegyetem Idegennyelvi Központ	Szeged	támogatott
25	2003-VNY-TTF_11	A nemzetközi tanulmányok -- Európa-tanulmányok szakos hallgatók szaknyelvi képzésének felépítése	Berzsenyi Dániel Főiskola, Európa-tanulmányok Intézet	Szombathely	támogatott
26	2003-VNY-TTF_01	Felkészítés a német nyelvű szaknyelv-oktatásra	Eötvös József Főiskola	Baja	támogatott
27	2003-VNY-TTF_15	Angol szaknyelv tanítása harmadéves analitikus szakos egészségügyi főiskolai hallgatók számára	Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum	Nyíregyháza	támogatott

Nyelv + Szakma felsőfokon/ Tantervfejlesztés					
TARTALÉKOS pályázatok					
(A tartalék listáról akkor léphet előre egy pályázat, ha a támogatott pályázatok egyike valamilyen ok miatt nem valósul meg.)					
Rang sor	Referenciaszám	Pályázat címe	Pályázó neve	Város	Eredmény
1	2003-VNY-TTF_02	Számítógépes német nyelvtanulás	NYME BEPFK	Sopron	tartalék
2	2003-VNY-TTF_09	Gazdasági szaknyelvi készségfejlesztés (angol nyelven)	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	Budapest	tartalék
3	2003-VNY-TTF_33	Angol és német informatikai szaknyelv oktatásának továbbfejlesztése	Dunaújvárosi Főiskola	Dunaújváros	tartalék
4	2003-VNY-TTF_07	Angol nyelvű szaknyelvi oktató program kidolgozása	Tessedik Sámuel Főiskola Víz és Környezetgazdálkodási Kar	Szarvas	tartalék
5	2003-VNY-TTF_34	Műszaki kommunikációs szaknyelvi készségfejlesztés (angol nyelven)	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	Budapest	tartalék
6	2003-VNY-TTF_08	Francia politikai és diplomáciai szaknyelv oktatása	Veszprémi Egyetem	Veszprém	tartalék

4. Melléklet

AZ ALAP- ÉS MESTERKÉPZÉSI SZAKOK KÉPZÉSI ÉS KIMENETI KÖVETELMÉNYEI ALAPKÉPZÉSI SZAKOK

I. AGRÁR KÉPZÉSI TERÜLET					
Szak	1 KF C		2 KF C		Megjegyzés
	ÁNYV	Szakny	ÁNYV	Szakny	
Földmérő és földrevezető mérnöki szak	X				
Mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki	X				
Tájrendező és kertépítő mérnöki	X				
Erdőmérnöki	X				
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnöki	X				
Informatikus és szakigazgatási agrármérnöki	X				
Élelmiszermérnöki	X				
Kertészmérnöki	X				
Környezetgazdálkodási agrármérnöki	X				
Természetvédelmi mérnöki	X				
Vadgazda mérnöki	X				
Állattenyésztő mérnöki	X				
Mezőgazdasági mérnöki	X				
Mezőgazdasági szakoktató	X				
Növénytermesztő mérnöki	X				
II. BÖLCSESZETTUDOMÁNY KÉPZÉSI TERÜLET					
Magyar	X				
Történelem	X				Élő vagy latin nyelv.
Néprajz	X				
Anglisztika					Záróvizsga
Germanisztika					Záróvizsga
Romanisztika					Záróvizsga
Romológia	X				Romani vagy beás nyelv.
Szlavisztika					Záróvizsga
Ókori nyelvek és kultúrák	X				Ang., ném., fr., ol., or.,sp.
Keleti nyelvek és kultúrák	X				Ang., ném., fr., ol., or.,sp. Újgörög szakir. záróvizsga.
Andragógia	X				
Pedagógia	X				
Pszichológia	X				
Szabad bölcsészet	X				
III. TÁRSADALOMTUDOMÁNY KÉPZÉSI TERÜLET					
Nemzetközi tanulmányok			X	X	
Politológia	X				
Szociális munka	X				
Szociálpedagógia	X				
Informatikus könyvtáros	X				
Kommunikáció és médiatudomány	X				
Kulturális antropológia	X				
Szociológia	X				
Társadalmi tanulmányok	X				
IV. INFORMATIKA KÉPZÉSI TERÜLET					
Gazdaságinformatikus	X				
Mérnök informatikus	X				
Programtervező informatikus	X				A szakma által haszn. nyelvből.

V. JOGI ÉS IGAZGATÁSI KÉPZÉSI TERÜLET					
Bűnügyi igazgatási	vagyX	vagyX			Vagylagos (rendvédelmi)
Igazgatásszervező	X				
Igazságügyi igazgatási	X				
Munkaügyi és társadalombiztosítási	X				
Nemzetközi igazgatási			X	X	Profex / OECOMOM
Rendészeti igazgatási	vagyX	vagyX			Vagylagos (rendvédelmi)
VI. NEMZETVÉDELMI ÉS KATONAI KÉPZÉSI TERÜLET					
Biztonság- és védelempolitikai	X				
Büntetés- végrehajtási nevelő	X				
Határrendészeti és -védelmi vezetői	X				
Nemzetbiztonsági	X				
Védelmi igazgatási	X				
Katonai vezetői		X			Katonai vagy (STANAG2.2.2.2.)
Katonai gazdálkodási		X			Katonai vagy (STANAG2.2.2.2.)
VII. GAZDASÁGTUDOMÁNYOK KÉPZÉSI TERÜLET					
Alkalmazott közgazdaságtan		X			Vagy FFC ált. ny.
Gazdaságelemzés		X			Vagy FFC ált. ny.
Közszolgálati		X			Vagy FFC ált. ny.
Gazdálkodási és menedzsment		X			Vagy FFC ált. ny.
Kereskedelem és marketing		X			Vagy FFC ált. ny.
Emberi erőforrások		X			Vagy FFC ált. ny.
Nemzetközi gazdálkodási				XX	Az egyik lehet FFC ált.ny
Pénzügy és számvitel		X			Vagy FFC ált. ny.
Turizmus-vendéglátás				XX	Az egyik lehet FFC ált.ny
Üzleti szakoktató	X				
VIII. MŰSZAKI KÉPZÉSI TERÜLET					
Anyagmérnöki	X				
Faipari mérnöki	X				
Könnnyű ipari mérnöki	X				
Biomérnöki	X				
Környezetmérnöki	X				
Vegyésmérnöki	X				
Építő mérnöki	X				
Műszaki földtudományi	X				
Építészmérnöki	X				
Ipari termék- és formatervező mérnöki	X				
Gépészmérnöki	X				
Közlekedésmérnöki	X				
Mechatronikai mérnöki	X				
Had- és biztonságtechnikai mérnöki		X			Katonai vagy STANAG2.2.2.2.
Energetikai mérnöki	X				
Villamosmérnöki	X				
Műszaki menedzser	X				
Műszaki szakoktató	X				
IX. ORVOS- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNY KÉPZÉSI TERÜLET					
Ápolás és betegellátás	X				EU hiv.ny./orosz/kisebbségi
Egészségügyi gondozás és prevenció	X				EU hiv.ny./orosz
Egészségügyi szervező	X				EU hiv.ny./orosz
Orvosi laboratóriumi és képalkotó	X				EU hiv.ny./orosz

diagnosztikai analitikus					
X. PEDAGÓGUSKÉPZÉS KÉPZÉSI TERÜLET					
Óvodapedagógus	X				Nemzetiségi szakirányon kritérium és kredit felt.
Tanító	X				Nemzetiségi szakirányon kritérium és kredit felt.
Konduktor	X				
Gyógypedagógia	X				
XI. SPORTTUDOMÁNY KÉPZÉSI TERÜLET					
Testnevelő -edző	X				
Sportszervező	X				
Rekreáció szervezés és egészségfejlesztés	X				
Humánkineziológia	X				
XII. TERMÉSZETTUDOMÁNY KÉPZÉSI TERÜLET					
Biológia	X				
Fizika	X				
Kémia	X				
Földrajz	X				
Földtudományi	X				
Környezetan	X				
Matematika	X				

MESTERKÉPZÉSI SZAKOK

I. INFORMATIKA KÉPZÉSI TERÜLET							
Szak	1 KF C		2 KF C		FF C		Megjegyzés
	ÁNYV	Szakny.	ÁNYV	Szakny.	ÁNYV	Szakny.	
Gazdaságinformatikus	X						Szakma által használt élő nyelv
Mérnök informatikus	X						Szakma által használt élő nyelv
Programtervező informatikus	X						Szakma által használt élő nyelv
II. NEMZETVÉDELMI ÉS KATONAI KÉPZÉSI TERÜLET							
Védelmi igazgatási	X						Szakma által használt élő nyelv
Biztonság- és védelempolitikai	X				X		KF: Szakma által használt élő nyelv
Nemzetbiztonsági					X		Szakma által használt élő nyelv
Katonai vezetői		X					Katonai vagy STANAG2.2.2.2. Szakma által használt élő nyelv
Büntetés-végrehajtási vezető	AFC X	X					AFC szakma által használt élő nyelv
Határrendészeti és -védelmi vezetői	X						Szakma által használt élő nyelv
III. MŰSZAKI KÉPZÉSI TERÜLET							
Anyagmérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Kohómérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Faipari mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Könnyűipari mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Környezetmérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Vegyésmérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Műanyag- és száltechnológiai mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Bánya és geotechnika mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Olaj- és gázmérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Hidogeológus mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Előkészítés-technikai mérn.	X						Szakma által használt élő nyelv
Földtudományi mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Építész	X						Szakma által használt élő nyelv
Mechatronikai mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv

Biztonságtechnikai mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Katasztrófavédelmi mérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
Katonai logisztikai	X						Szakma által használt élő nyelv
Védelmi vezetéstechnikai rendszertervező	X						Szakma által használt élő nyelv
Villamosmérnöki	X						Szakma által használt élő nyelv
TANÁRKÉPZÉSI SZAKOK							
	X						

5. Melléklet: Idegen nyelvű képzést kínáló felsőoktatási intézményi programok 2005/06

	BCE	BME	DE	ELTE	LFZE	KE	ME	PTE	SE	SZTE	SZIE	VE	BGF	KJUC	MTF	IBS	TPF
English Studies			◆							◆							
Linguistics			◆					◆	◆	◆	◆	◆					
Literature			◆					◆		◆	◆	◆					
Ethnography			◆														
Psychology			◆	●	◆			●									
History			◆														
Kindergarten teacher								◆									
Multidisciplinary Social Sciences			◆														
Multidisciplinary Humanities			◆														
Agricultural Sciences			◆			◆					◆	◆					
Animal Husbandry			◆								●						
Animal Sciences											◆	◆					
Horticulture	◆										◆	◆					
Classical Ballet															●		
Classical Ballet Teacher															●		
Music			◆	◆	◆	◆		◆	◆								
Painting			◆		◆	◆		◆	◆								
Sculpture								◆	◆								
Agribusiness			◆														
Business Administration	◆	◆	◆					◆	◆					●		●	●
Business Economics												◆					
Computing and Information Systems								●									
Economics and Finances						◆	◆				◆	◆	●				
Economic and Social Sciences						◆	◆				●						
Handel (Commerce)													●				
International. Economics	●																
International Business and Economics	◆																
International Business Management								◆									
International. Economics and European Studies	◆																
Legal Sciences							◆										
Political Sciences	◆																
Social Economics	◆																
Sociology				●													
Law										●	◆						

Tourism and Hotel Management								●	●
Architectural Engineering	● ◆ 𠂆 ◆				●			●	
Chemical Engineering	● ◆ 𠂆 ◆				● ◆ 𠂆			● ◆	
Civil Engineering	● ◆ 𠂆 ◆							●	
Informatics								● ◆	
Information Technology									● ◆
Electrical Engineering and Informatics	● ◆ 𠂆 ◆								
Engineering Physics	◆ 𠂆								
Environmental Engineering	◆ 𠂆							● ◆	◆
Food Technology								● ◆	
Geotechnical Systems and Process Engineering					𠂆				
Applied Geological and Geophysical Research					𠂆				
Mechanical Engineering	● ◆ 𠂆 ◆				● ◆ 𠂆			● ◆	
Material Engineering	●				◆				
Metallurgical Engineering					◆ 𠂆				
Petroleum Engineering					◆				
Plant Protection									◆
Transportation Engineering	● ◆ 𠂆 ◆								
Human Kinesiology	●							◆ 𠂆	
Physical Training and Coaching								◆ 𠂆	
Dentistry			◆ 𠂆					◆ 𠂆 𠂆 ◆	
General Medicine			◆ 𠂆		◆			◆ 𠂆 𠂆 ◆ ◆ ◆ ◆ ◆	
Pharmacy			𠂆					𠂆 𠂆 𠂆 𠂆 𠂆 ◆ ◆ ◆ 𠂆 𠂆	
Physical Education								◆ 𠂆	
Veterinary Science									◆ ◆
Biology			𠂆 ◆						
Chemistry			𠂆 ◆						
Earth Sciences			𠂆						
Ecology			𠂆						
Mathematics and Computer Sciences			𠂆	●	●				
Microbiology			𠂆	◆					
Physics			𠂆	◆					

Degree awarded: **English**   ● Bachelor   ◆ Master   𠂆 Ph.D.
                                  French   ● D.E.U.G.
                                  German   ● Fachhochschuldiplom   ◆ Universitätsdiplom   𠂆 Ph.D.

6. Melléklet

INSTITUTIONS

<u>Hungarian name</u>	<u>English name</u>	<u>Legend</u>
Budapesti Corvinus Egyetem	Error! Reference source not found.	BCE
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	Error! Reference source not found.	BME
Debreceni Egyetem	Error! Reference source not found.	DE
Eötvös Loránd Tudományegyetem	<u>Eötvös Loránd University</u>	ELTE
Kaposvári Egyetem	Error! Reference source not found.	KE
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	<u>Liszt Ferenc Academy of Music</u>	LFZE
Miskolci Egyetem	Error! Reference source not found.	ME
Pécsi Tudományegyetem	<u>University of Pécs</u>	PTE
Semmelweis Egyetem	<u>Semmelweis University</u>	SE
Szegedi Tudományegyetem	<u>University of Szeged</u>	SZTE
Szent István Egyetem	<u>Szent István University</u>	SZIE
Veszprémi Egyetem	<u>University of Veszprém</u>	VE
Budapesti Gazdasági Főiskola	<u>Budapest Business School</u>	BGF
Kodolányi János Főiskola	<u>Kodolányi János University College</u>	KJUC
Magyar Táncművészeti Főiskola	<u>Hungarian Dance Academy</u>	MTF
Nemzetközi Üzleti Főiskola	<u>International Business School</u>	IBS
Tomori Pál Főiskola	<u>Tomori Pál College</u>	TPF

